

32 J. M. J.

Františkovo
MUSEUM
V BRNĚ.

Popsal

Moric Trapp,

kustos musea,

konservator c. k. ústřední komise pro umělecké a historické památky.

V Brně 1882.

5

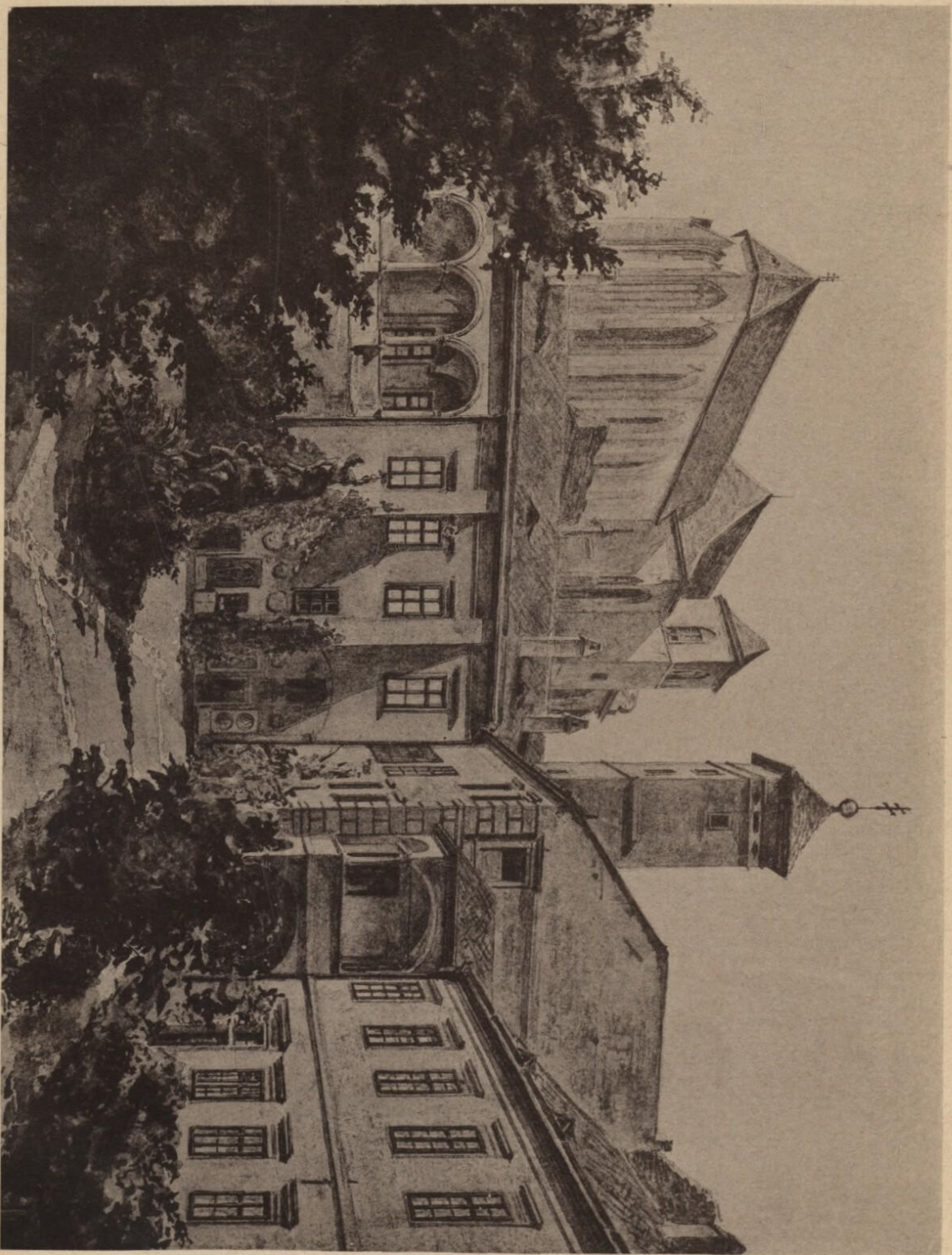

MZK-UK Brno

2619882938

MUSEUM FRANCISCUM.

(Jaffé phototyp.)

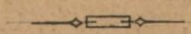

82405

Františkovo

MUSEUM

V BRNĚ.

Popsal

Moric Trapp,

kustos musea,

konservator c. k. ústřední komise pro umělecké a historické památky.

S vyobrazením musejní budovy.

Phototypie od Jaffé-ho ve Vídni, dle aquarelu Františka Karmana v Brně.

V Brně 1882.

Tiskem Rudolfa M. Rohrera. — Nákladem c. k. mor.-slez. společnosti.

2-82.405

Návěští.

Františkovo museum nalezá se vedle c. k. zemského vrchního soudu na zelném trhu, musejní ulice č. 2.

Sbírký lze každému navštíviti od počátku května až do konce září, vždy ve středu a v sobotu dopoledne od 11—1 hodiny.

Mimo těchto dnů mohou se cizinci a cestující, kteří zamýšlí museum navštíviti, v kanceláři společnosti přihlásiti.

Ústavům vyučovacím otevře se museum ve zvláštní hodiny, pakli se den před navštěvou oznámení u kustoda učiní.

Úvod.

Půl století uplynulo od oné doby, kde obětavostí vynikajících vlastenců založen byl ústav, jemuž se nejmilostivějším svolením panovníka jména „**Františkova musea**“ dostalo.

Ve dnech míru, které nastali po tuhých bojích, započal opět život duševní mocněji prouditi, působení pro humanitu stalo se vodící myšlenkou veškerých kruhů společenských a potkala se tudíž idea založení musea s všeobecným souhlasem. Měla přec skorem každá korunní země rakouského soustátí podobný ústav vzdělávací, který jako majetek země pro tuto zřízen byl, příklad to, na Moravu nemálo působící.

Vůdcové c. k. mor. sl. společnosti ku zvelebení orby, přírodo- a zeměvědy, jejíž všestranné, neunavné a záslužné působení všude čestného uznání došlo, totiž tehdejší ředitel J. Exc. Hugo starohrabě Salm-Reifferscheidt-Krautheim a její kancléř appellační president a vrchní zemský komoří Exc. Josef hrabě Auersperg vyslovili v památním spise ze dne 7. března 1816 přání, by založením mor. slez. musea vykonána byla nejdůležitější povinnost c. k. společnosti, která již v paten-tech o založení společnosti této od roku 1770 a 1811 vyslovena byla.

Páni předsedové požádali pak kuratora c. k. společnosti J. Exc. guvernéra moravského a slezského Antonína Bedřicha hraběte Mittrovského za laskavé podporování svého snažení, který ve známé své lásce ku vědě a uměním požádal dů-

stojnou kapitolu a J. Eminenci pana kardinala Maria Thaddäa knížete Trauttmansdorffa, arcibiskupa olomúckého, za dobrotivé přenechání olomúckého biskupského dvoru v Brně c. k. m. sl. zemědělské společnosti pro nově zřízené museum. S bezpříkladnou ochotou vyhověno žádosti této.

Mor. sl. zemský přednosta přednesl vysokomyslné usnešení to Jeho Veličenstvu císaři pánu s prosbou: by uděleno bylo povolení nejvyšší ústavu tomuto, a by olomúcké vždy věrné kapitole vysoké svolení dáno bylo, aby olomúcký biskupský dvůr v Brně c. k. mor. sl. společnosti atd. ku zřízení musea přenechán býti směl.

Jeho Veličenstvo císař František I. ráčil dle oznámení vysokého c. k. presidia dvorní kanceláře nejen „zřízení mor. sl. zemského musea ve spojení s c. k. mor. sl. společností ku zvelebení orby, přírodo- a zeměvědy a by toto „Františkovo museum“ nazváno bylo, nejmilostivěji povolit, a dále naříditi by brněnský, tak zvaný olomúcký dvůr biskupský, jmenované společnosti propůjčen byl a sice pro ten čas, dokud účel ku kterémuž věnován jest nepřestane; mělo-li by se tak státi, má onen dvůr opět olomúckému arcibiskupství připadnouti“.

Zároveň vyslovena k nejvyššímu rozkazu panu kardinálovi, knížeti arcibiskupu olomúckému a vždy věrné kapitole za osvědčenou ochotu, jakož i oněm, kteří dary aneb působením první podíl na založení tohoto ústavu měli, nejvyšší spokojenost a dle c. k. dvorního dekretu z roku 1817 určená tendence musea, by působilo „bezprostředně na vyučování a osvětu“. — A tak založeno 24. dne března 1818 Františkovo museum, vlasteneckými příspěvky a dobrovolnými dary — ku kterým tehdejší zemské presidium, dle oficiálního oznámení všechny přátele domácí vědy, umění a průmyslu vřele vyzvalo.

Vysoká šlechta, důstojné duchovenstvo a mnozí soukromní sběratele uměleckých a přírodních výrobků věnovali sbírky veřejnosti, vlasti!

Sbírký vzrůstali rok co rok hojnými příspěvky, tak že tehdejší kancléř společnosti dr. Josef Steiner 1818 a 1819 uveřejnil tři seznamy došlých věcí a peněžitých darů a pozdější kancléř F. X. Braumüller 5. dne ledna 1829 předložil veřejnosti obsírnou a poutavou zprávu o Frantikově museu.

Brzy po zřízení musea a sice 3. dne května 1820 ráčil J. Vel. císař František I. a J. V. císařovna Karolina s arcivévodou Rudolfem a arcivévodkyní Marií Klementinou nový ústav Svou nejvyšší návštěvou poctiti. Na to navštívil museum 10. dne července 1822 arcivévoda František Karel, 20. dne srpna 1836 J. Vel. císař Ferdinand I. s J. V. císařovnou Marií Annou, 20. dne června 1844 arcivévoda Albrecht s arcivévodkyní Hildegardou, 28. dne května 1862 arcivévoda Karel Ferdinand a roku 1871, 3. dne července nejjasnější králevič arcivévoda Rudolf.

Ačkoliv má Františkovo museum dle guberniálního oznámení z roku 1818 titul mor. slez. zemského musea, není až dosud ústavem zemským, nýbrž sbírkou pomůcek z oněch odvětví vědy, na které se činnost c. k. společnosti vztahuje, a jest též od této řízeno a spravováno.

Vrchní řízení má dotýčné předsednictví ústředního výboru této c. k. společnosti, pozůstávající z ředitele a náměstka, kteří jsou Jeho Veličenstvem potvrzení.

Zvláštní dohlídka, vědecké sestavení, zachování a udržování sbírek, jakož i správa svěřena jest zvláštnímu kustodu musea.

Ředitelé

**e. k. mor. slez. společnosti pro zvelebování orby, přírodo- a zeměvědy,
jako nářádozorci Františkova musea.**

- Od 1818—1820 J. Osvícenost Hugon starohrabě Salm-Reifferscheidt-Krautheim, Excelenc.
- „ 1821—1827 J. Excelence Antonín Bedřich hrabě Mittrovský z Mitrovic, svobodný pán z Nemyšlu.
- „ 1827—1845 J. Excelence František Josef hrabě a pán Žerotín, svobodný pán z Lilgenau.
- „ 1845—1849 J. Excelence Antonin hrabě Odrowoncz-Sedlnitzký z Choltic.
- „ 1849—1864 J. Osvícenost Hugon kníže a starohrabě Salm-Reifferscheidt-Krautheim.
- „ 1864—1867 Důstojný pán Cyril František Napp, prelát kláštera Augustinů.
- „ 1867—1870 Dr. Alois hrabě Serényi z Kis-Serény.
- „ 1870—1881 J. Excelence Emanuel hrabě Dubský, svobodný pán z Třebomyslic.
- „ 1882 J. Osvícenost Hugon starohrabě Salm-Reifferscheidt-Krautheim.

Kancléři a náměstkové ředitelů.

Kancléři.

- 1818 Exc. Josef hrabě Auersperg, nadkomoří a president apelačního soudu.
- 1819 Dr. Čeněk rytíř Feistmantel, velkostatkář.
- Od 1819—1827 Dr. Josef Steiner šl. Pfungen, protomedicus.
- „ 1827—1849 Frant. X. Braumüller, ředitel silničních staveb.

Náměstkové ředitelů.

- Od 1849—1864 prelát Cyril František Napp.
- „ 1865—1867 Dr. Alois hrabě Serényi, velkostatkář.
- „ 1867 do nynějšího času dvorní rada Christian rytíř d'Elvert.

Museum.

Stavení samo v nynější podobě s věží 26 metrů vysokou, loggiemi a arkýři datuje z času knížete biskupa olomúckého Stanislava Pavlovského z Pavlovic 1591 a přístavby od kardinala Františka knížete Dietrichštejna 1600. Má tudíž až na některé změny střechy podnes původní stavební charakter. Před vystavením této olomoucké curia episcopalis stával prý zde (před 1482) brněnský dům pro archidiakony.

Přijdeme-li ze zelného trhu do uličky musejní shlédneme ihned velká vrata vjízdná se znamenitě krásným mřížením a ornamentey na obou křídlech, mistrovská to díla domácí práce zámečnické, která pochází z roku 1680—90 a která se nacházela dříve na domě městské váhy, který byl roku 1870 rozbourán. J. Exc. ředitel společnosti Emanuel hrabě Dubský † 1881 dal bránu tu dle nákresu obecního rady a stavitele Josefa Arnolda na vlastní útraty zříditi. Pro navštěvovatele jest vstup do malebného dvora musejního velmi příjemný, jelikož živá zeleň a kvetoucí rostlinstvo, vinoucí se po starém zdivu a kamených památkách, celek kráslí a mu harmonického vzezření udílí.

Velký dvůr zdobí allegorické skupení figur představující čtyři živle, které mistr Hynek Bendl mezi 1693 a 1699 z lasturovitého vápence na útraty městské rady a bohatých kupců pro vodní nádržku, která se od roku 1591 na velkém náměstí nalezala, shotovil. Při zrušení nádržek 1867/68 věnovala obecní rada skupení ono museu.

Na zevnitřních zděch musea leží více náhrobních a památných kamenů a sice dosud nejstarší z Brna, totiž roku 1399 zemřelého rektora bývalé kaple sv. Mikuláše Vojtěcha de Crosna, dále z někdejšího kláštera sv. Anny (nyní všeobecné nemocnice) abatyše Anny Lipenské z Velké-Lipné † 1593, Brigity Wodniczské † 1617, a Elišky Ter. Carteozyi z Peregrynů † 1672, pak moravského zemského hejtmana Jana z Lomnicze-Mesericze † 1515 a jeho choti Apolonie z Ternic † 1526, Vladislava z Mesericz-Lomnicz † 1550 a jeho choti Heleny Krzinecké z Ronova † 1545, pak Markéty Schmitnerové z Przywicz a v Lochembergu † 1571.

K těmto se řadí náhrobek probošta bývalého ženského kláštera Rosa coeli v Kounicích Jana z Althanů † 1517 mimo čtyř kusů figurálních kamenů závěrečných křížového klenutí tohoto kláštera ze XIV. století a náhrobek Tobiáše Gialdiho † 1627 bratra stavitele zdejšího jezovitského kláštera.

Dále jsou vystaveny erbovní znaky zemského hejtmana Vratislava z Pernštýna † 1490, zemského podkomořího Bořity z Budče † 1588, Černovských z Černovic XVI. století, mimo více jiných, i hebrejských pomníků (XIV. a XV. století). Všechny obdrželo museum od mor. zemského výboru, od Exc. hraběte Mittrovského, hraběnky Herberšteinové, brněnské obecní rady a jinších dárců.

Pod věžní kaplí jest válečná upomínka na obhájce Brna při obležení od Švédů 1645 Ludvíka Raduita de Souches, přenešena 1874 z kostela sv. Jakuba, jakož na druhém křídle stavení dekorace erbovní i s městskými žoldněři v reliefu z někdejší starobrněnské brány ze XVI. století.

Vchod ku vědeckým sbírkám musea, nalezajícím se v 17 místnostech biskupského dvora, zdobí kamenný portal s biskupským znakem Stanislava Pavlovského z roku 1591. U vchodu a podél stěn schodiště umístěny jsou:

Švihavka (dělo) ze XVII. století, náhrobek zemského hejtmana Václava z Ludanic z Roketnice, zemřelého 1571, náhrobek Řehoře svobodného pána z Rogendorfů † 1536 z Vyškova, znaky knížat z Liechtenštejnů 1779, zemského hejtmana Frant. Josefa hraběte Oppersdorfa † 1714, obraz Vojtěcha hraběte z Hodic † 1778, velké heraldické znaky Čech a Moravy (odlitky z domu královského v Brně) XV. století, mimo mnohé jiné památnosti. Pak mezi některými obrazy velké ex voto malby, které visely dříve v sv. Jakubském kostele a od 1870 ovšem s vyminutým právem majetnosti kostela, zde uschovány jsou.

1. Milosrdný samaritán, věnoval 1570 zemřelý měšťan a konsul Brna Mikuláš Wunderl z Deblína a jeho manželka Anna. 2. Poslední soud, věnovala rodina brněnského měšťana a koželuha Wolffa Brunnlachnera † 1599. 3. Bičování Krista, věnovala rodina správce úřadu v Kuřimě Mikulaše Zügla ze Stohnů † 1590 a 4. trním korunovaný Kristus, maloval Phil. Fernandus Antwerpensis 1593, věnovala rodina zemřelého měšťana a městského rady v Brně Michaela Reicha.

Tyto zvláště pro Brno historicky zajímavé malby dal nedávno zemřelý ředitel společnosti Exc. hrabě Dubský na vlastní útraty opravit.

Co se týče sbírek vědě a studiu věnovaných, které ročně dary a dle potřeby z prostředků c. k. společnosti rozmnoženy bývají, vřaděny jsou do následujících třech hlavních oddělení:

- A. Přírodovědecký kabinet čítající 39.000 čísel.
- B. Kabinet historický čítající 8000 čísel, a
- C. Knihovna čítající 58.000 čísel.

Sbírky.

A.

V prvním poschodí.

Přírodovědecký kabinet.

I. světnice

s nadpisem: „Kde dějiny lidstva mlčí, mluví kamení.“

Heslo Nestora přírodopýtců moravských, profesora a kustoda Albina Heinricha † 1864, jehož obraz malovaný od Gebhardta (u vchodu) připomíná na tento obor, který urovnal a téměř po 30 let neunavně ošetřoval.

Paläontologické nálezy:

Sbírky petrefaktů (zkamenělin) a otisků, zvláště ony, které nalezeny byli na Moravě a v c. k. Slezsku, poskytují badatelé a odborníci mnoho zajímavého a neobyčejného, jako předpotopní rostlinstvo z rak. slez. a moravského útvaru uhelného. Originaly, dle kterých Heckel zkamenělé ryby ve svých příspěvcích 1849 popsal a vyobrazil, nalezájí se zde. Amonity znamenité velikosti, jako *Peltoceras instabile* (Uhlig) od dra. A. Schütze z Olomučan, kly, žvýkací a zadní zuby předpotopních slonů (*Elephas primigenius*, *Mammuth*) nalezený 1790 a 1837 a 1881 u Brna v cihelnách Hofhannsových, Kohnových a Deyksových, dále 1867 v Židlochovicích, 1871 v Bilovicích-Podivíně a 1876 v Kobylí atd. jsou pozoruhodny. Též kostra medvěda jeskynního (*Ursus spelaeus*) ze sloupské jeskyně, zuby předpotopního *Dinotherium giganteum* (Kaup), *Rhinoceros incisivum*, *Equus primigenius* a lebka i s parohy losa obrovského (*Cervus magaceros*), lebka mroží (*Trichecus rosmarus*).

Zkamenělých škeblí, koral atd. čítá sbírka více tisíc.

II. světnice

obsahuje:

- a) všeobecnou sbírku nerostů,
- b) útvary hornaté, země a půdy a
- c) broušené kameny.

ad a): oryktognostická sbírka, která sestavena jest ze sbírek nerostů darovaných od Ant. Bedřicha hraběte Mittrovského, Hugona starohraběte Salma, hraběte Serényiho a z

1108 exemplářů, darovaných J. Osvíceností panujícím knížetem Aloisem z Liechtenštejnů roku 1837, obsahuje řadu skutečně skvostných kusů, obzvláště zemík listový a písmový, ryzé rudy zlaté a stříbrné, peřestky, halovce, těživovce, vápence atd.

Jsouť rozděleny v 11 velkých skříních.

Nerosty jsou uspořádány dle přírodovědecké soustavy Mohsovy a přidáno pojmenování a synonyma sestavená W. (Wernerem), H. (Hauyem), Hsm. (Hausmannem) a L. (Leonhardem). Mimo tak zvaných listků nápisních opatřen každý kus číslem, vztahujícím se ku seznamům musejním a inventářům, z čeho též vysvítá způsob jakým ten který kus museu připadnul, jestli darem neb výměnou, neb zakoupením, a v prvnějším případě označeno jest též jméno dárce.

By přátelé mineralogie získali snadněji přehled toho, co dosud na Moravě a v rak. Slezsku nalezeno bylo, utvořeno zvláštní oddělení ve dvou velkých skříních, věnované výhradně moravským a slezským nálezům. Oddělení toto vystaveno jest ve IV. světlici a bylo uspořádáno kustodem Heinrichem.

ad b): sbírka hornin, hlín a prstí určena zvláště pro nastávající zemědělce a lesníky (1840), nalezá se ve středu sálu na šesti zasklených stolech. Na každém stole leží tištěný katalog, ve kterém udáno jméno, krátký popis a naleziště jednotlivých kusů. (Též sebráno kustodem Heinrichem.)

ad c): třetí oddělení tvoří broušené kameny, které vystaveny jsou u zdi mezy okny ve dvou velkých skříních a skleněných podstavcích. Jedna s nadpisem „moravsko-slezské“ obsahuje mramory jak je v obou provinciích v značném množství nalézáme — vyznačující se hlavně leskem a měnivostí barev a hodící se výborně ku stavbě a rytbě.

V druhé skříní s nadpisem: „cizozemské,“ jakož i ve dvou podstavcích nalezá se nabroušené drahokamy (tak zvané gemmy).

III. světlice.

Zoologické předměty se zvířaty nižšího stupně, tak zvanými prvoci (zoophytae), které též láčkovci zoveme, jsou zde vystavené.

Pak polypi, měkkýši (mlžové, hlemejždi). Sbírká, která obsahuje více tisíc exemplářů, sestavena jest z darů knížete Liechtenštejna, Ant. Bedřicha hraběte Mittrovského, a barona Grimma ze Sūdenu.

Psaný katalog, systematicky uspořádán dle Okena a d'Urvillea a opatřen alfabetickým rejstříkem jmen (německý a latinský) poskytuje přátelům conchyliologie bližších zpráv.

Dále následují dýchavci, červi a krabi částečně ve sklenicích, částečně připnuti na tuhém papíře.

Sbírka hmyzu (brouků a motýlů) vykazující exempláře z téměř všech končin Evropy, ba i ze zámořských zemí, obsahuje přec hlavně faunu Moravy a Slezska; coleopterae urovnány jsou dle soustavy Redtenbacherovy a lepidopterae dle Ochsenheimera a Treitschke.

Sbírka pochází od entomologů Kupido a Classen atd.

Číslo, která jsou u jednotlivých exemplářů přilepená, poukazují na katalog (seznam), ve kterém se nachází systematické pojmenování.

Ichthyologická sbírka se obmezuje ponejvíce na ryby, které nalezáme v potocích, řekách a rybnících Moravy a rak. Slezska.

Domácí obojživelníci, druhy žab, hadů a ještěřů uschovány jsou po výtce v líhu ve válcovitých lahvích.

Ornithologická sbírka obsahuje mimo některé cizozemské, ponejvíce domácí ptáky, t. j. takové, kteří buď u nás (na Moravě a v c. k. Slezsku) hnizdí, aneb kteří náhodou k nám zabloudili a chyceni byli.

Sbírka čítá as 800 kusů, které jsou vesměs ve velkých, světlých skříních umístněny a latinskými a německými nápisy opatřeny.

Uspořádána jest dle Okena a má obsáhlý psaný katalog.

IV. světnice

obsahuje cizozemské ptactvo v skleněných skříních, ponejvíce dary c. k. námořního štabního lékaře Dra. rytíře Wavry.

Oproti tomu se obmezuje sbírka ssavců pouze na Moravia a Silesiaca, větších domácích zvířat a zvěře zde ovšem pro nedostatek místa postrádáme.

Nalezáme zde mnohá zvířata stojící na prvním stupni vyvinutí (chudozubé a hlodavce), z druhého stupně zvířata kopytnatá aneb s veškerými druhy zubů a zvířata opatřená nehty. — Podivných zvířat t. zv. nestvůr chová museum též několik.

Botanická sbírka pozůstává:

a) z herbáře, obsahujícího moravsko-slezské rostlinstvo — a

b) z herbáře věnovaného všeobecnému rostlinopisu. Onen sebrán a sestaven od přátel botaniky a členů c. k. m.-sl. společnosti, jako k. př. Hochstetter, Mayer, Mükusch, Genik, Kotschy, Grabovsky a j. v.; poslední věnoval Františkovu museum 1841 Constantin svobodný pán Münch-Bellinghausen, c. k. dvorní rada ve Vidni, a obsahuje as 15.000 rostlin mezi, kterými mnohá velmi vzácná, dílem z Asie a Ameriky, dílem z Afriky a Australie.

Sbírka kryptogam obsahuje 3000 čísel, která věnoval museu c. k. dvorní rada Grimm svobod. pán ze Sūdenu.

Vkusná a elegantní jest sbírka mechů z Moravy a Slezska, které sebral a museu 1850 daroval Jan Spacier, lékárník a nejstarší člen společnosti v Krnově. — Dále se nachází moravsko-slezská sbírka rostlin phanerogamních.

Pro jedovaté byliny, rostoucí na Moravě a v c. k. Slezsku jest založen zvláštní herbář.

Dále se zde nalézají dřeva mnohých stromů a rostlin, které v lesích a luzích u nás rostou, a sice vybraná tak, že na nich shledáme veškeré význačné známky.

Konečně sbírka semen ve 460 přihrádkách, pak sbírka druhů ovoce, které se na Moravě a ve Slezsku pěstují, uměle, dle přírody z vosku nápodobných od F. Hüllera v Brně 1817/18, která přátelům pomologie mnoho užitečného poskytuje.

K této sbírce připojuje se ještě řada hub, které plasticky a uměle nápodobil Trattinik.

B.

V horním poschodi.

Kabinet historický.

I. Sál.

Při vstupu do této velké místnosti spatříme ihned na levé straně věžní kapli s uměle ozdobeným portálem, kterou zřídil dle nadpisu kardinal Dietrichštejn roku 1600. Jest vystavena ve slohu gotickém a tvoří okrasu musea. Vnitřní fresky čtyř evangelistů pochází od malíře Stobäusa z předešlého století. Obnovené gotické okno má čtyři původní skleněné znaky z roku 1591 a 1603, kdežto dekoraci mosaikovou na skle provedl zdejší sklenář A. Vojtěch 1873. Po obou stranách okna nalezá se v rozích 20 obrazů na zlatě představujících svaté; 4 kusy pochází z XV., ostatní ze XVII. století. Nalezali se dříve v hradní kapli ve Znojmě a byly od cis. Výsosti arcivévody Ferdinanda, komandujícího generála moravského a slezského, roku 1866 museu darovány.

V kapli nachází se 3 staré dřevořezby: Narození Christa, Navštívení Marie a Ukřížovaný Spasitel. Oba prvejší, asi ze XVI. století, zakoupeny 1725 při prodeji klášterního majetku a darovány museu 1820 od protokolisty městské rady Antonína Kromera v Brně, kdežto třetí řezba byla majetkem býv. kostela sv. Trojice v M. - Krumlově. Jest to velmi málo známé zobrazení Ukřížování Krista jak toto popsala Legenda aurea c. provedené ve XIV. století. Hospodářský rada Karel Wenk v Krumlově daroval roku 1879 tuto starožitnost museu. Velmi zajímavý předmět však chová tato kaple, darovaný 1880 J. Osvíceností panujícím knížetem Janem z Liechtenštejnů, totiž gotický velmi bohatě řezaný polychrom. poboční oltář, asi z roku 1500, původu norymberského. Neznámý umělec vyobrazil hlavní figuru Spasitele s kalichem a vedlejší figury s okrasami s nesmírnou pílí.

Poblíž kaple stojí Mensa, jejíž oltářní kámen tvoří lithog. bílý vápenec 1 M. 20 Cm. do čtverce, s vyleptanými průpovídkami z bible Luthera, ozdobený Apostolikem a umělými ornamenty. Pochází dle pověsti z modlitebny moravských bratří (? neb luteránů) v Mikulově, koncem XVI. století a byl do roku 1819 v zákristii farního kostela v Louce, načež přešel prostřednictvím gouvernementálního presidia do vlastnictví musea.

V sále nalézá se dále;

1. Zvon, darovaný generálním velitelstvím v Brně 1872, který až dosud užíván byl v lékárně vojenské nemocnice v Zábřovicích za moždíř, vážící 1 centnýř, s okrasami, litý 1623 v Kolíně n. R. od Gotharda, Pasma, Jana z Velbertů. Pochází z času zábrdovického preláta Benedikta Waltenbergra 1610—1645.

2. Od Exc. hraběte Eman. Dubského věnovaný oltář (poboční, strany prostranní schází) s 3 pannami, dřevořezba z XV. století. Z filiálního kostela v Drnovicích.

3. Tableaux v rámci se šesti odlitky z XV. století představující figurální reliefs na rakvích sv. Maxenta a Vincenta, které papež Pavel V. daroval 1617 císaři Ferdinandovi II. a které uloženy jsou v dómě štyrsko-hradeckém. Daroval: Zikmund hrabě Braida 1880.

4. Obraz kostela králové-klášterského na Starém Brně, dřevořezba. Nalezal se na figuře zakladatelkyně královny Alžběty, kterou zničily 1805 Franzouzi. Modell zachránil mnich starobrněnský. Daroval Josef Kämpf, důstojník taxovního úřadu 1821.

5. Kopie kostela zámeckého v Lednici. Ze dřeva shotovil jednoruký invalida. Daroval majitel hotelu A. Neuhauser v Brně 1873.

6. Původní modell památníku na Františkově. Dle plánu arciv. stavitele Aloise Pichla shotoven z tišnovského šedého mramoru kamenickým mistrem Miselem 1815. Věnoval moravský zemský výbor 1861.

7. Kopie památníku, zřízeného 1804 od stavů k upomínce na orání císaře Josefa u Rousinova, kterýžto památník se 1834 rozpadl. Kopie zakoupena 1873 pro museum

8. Tak zvaný švédský buben, velký, měděný a pomalovaný znaky. Dle pověsti odňat byl 1645 Švédům před Brnem. Darován byl pokladnicí tovaryšů koželužnických museu 1868.

9. Velké železné nůžky na sukno z roku 1574. Památné pro brněnský průmysl. Daroval František Slavík, postřihovač sukna v Brně.

Podél pravé stěny jsou dvě velké skříně s mathematickými a fysikálními přístroji starší doby, mezi kterými některé vzácné astronomické hodiny, gnomony atd. Ve středu mezi oběma skříněmi stojí mramorový podstavec s nadpisem věnovacím, na kterýmž spočívá pod baldachinem z červeného aksamitu památný pluh, kterým císař Josef II. 19. dne srpna 1769 u dědiny Slavikovic poblíž Rousinova brázdu vyoral. Tento pluh darován v červnu 1861 vys. mor. zemským výborem museu, dříve stával ve staré zasedací síni zemského sněmu. Na podstavci jsou též obrazy sedláka a selky Antonína a Barbory Trnkových, kterým role a pluh

náleželi. Tomuto předmětu historicko - agrikolnímu věnováno k upomínce mnoho věnců s pentlemi, které na místě tom složili jednoty a spolky za příčinou stoletých památek 1869, 1880 a 1881. Jsou uloženy malebně kolem podstavce.

Střed sálu zaujímají čtyři pultové skleně skříně obsahující „Kolekci rytíře Wawry“ výsledky učeného cestovatele a badatele, rozeného Brňana, c. k. námořního štábního lékaře Dra. Jindřicha rytíře Wáwry z Fernsee, nar. 2. dne února 1831.

Dle své zásady, že totiž soukromé sbírky, teprv tím ceny nabudou, pakli doplňují sbírku velkou, zpoměl Dr. Wáwra již při své první cestě s J. V. goëlettou „Saida“ 1856 a s korvetou „Karlina“ 1857/58 na Františkovo museum. Tak se i stalo při dalších cestách s lodí „Adria“ 1860/61, fregatou „Novara“ 1864/65, při expedici s fregatou „Dunaj“ 1868/71, a konečně za obejetí země 1872/73.

Věci, které Dr. Wawra museu věnoval, jsou velmi poučné a poskytují v celku zajímavý obraz kulturních dějin cizích zemí. Dělí se ve dvě hlavní skupiny, které se opět na menší oddíly rozpadají. Ku prvnějším patří cizozemské ptactvo, mezi kterým pestří kolibrové, krásný párek *Menura superba* z Nového Zelandu atd. Mezi plazi cobra ceylonská, python a hroznýš brasilský. Co do botanické části podotknouti dlužno sbírku dřev (přes 100 kusů) z Brasilie, Kalifornie, Ceylonu, Javy a Indie, velký herbář květěny z Poly. Dále konchyliae ceylonské a znamenitý exemplář *euplectella aspergillum* (koraly z moře indického) atd.

Skupina dějepisná, nejbohatší, zasahující více než jiné do života, činnosti a konání mimoevropských, vzdělaných i divokých národů, pozůstává z několika set ethnografických, textilních, uměleckých a numismatických předmětů, jako praehistorické starožitnosti z peruánských hrobů pachamackých, mnohé zbraně Maorů Novo - Zelandských, Malajů z Johory, Samoackých ostrovanů, Papuů v západní Australii, zbraně javanské, z Buenos Ayres a Mexika atd.

Výrobky umělé a okrasy, práce lakované, látky a pletení, malby, řezbářská a tištěná díla, nástroje hudební, šatstvo, předměty kuřácké, deštníky a slunečníky, závitky s průpovídkami, různé časopisy atd. po výtce původu indického, novozeelandského, čínského a japonského. Ku sbírce této náleží též úplně vyzbrojený japonský rytíř (Daimio).

Co se týče numismatické sbírky obsahuje téměř veškeré zlaté, stříbrné a jinší kovové mince oněch zemí, které Dr. Wawra procestoval. Jsou mezi nimi některé vzácné exempláře, jakož i nejnovější ražené tolary (evropského vlivu) z Japonska.

Jelikož těmito předměty museum značně rozmnoženo bylo usnesl se ústřední výbor c. k. společnosti ve svém sezení ze dne

4. června 1873 vystaviti je pode jmenem „Kollekce rytíře Wawry“ k trvalé upomince na velkomyslného dárce.

Bychom ze sbírky té něco uvedli sloužič následující seznam ku vysvětlení:

Papírový plášť pro dešť z Japonska. — Tapa, papíru podobná látka oděvová, vyráběná z *Brussonetia papyrifera* (Ostrov-Sandvichský) — Mužské a chlapecké střevíce (Čína) — Udice (Hawai). — Čínská figura hlíněná, zhotovena v Tientsinu. — Číns. rakev (modell). — Ráj dle názorů čínských (buddhistických). — Čínské a japonské nářadí ku kouření. — Kaditelnice k nakuřování oltářů. — Dýmka opiová a čínská vodní dýmka. — Čínské střevíce pro dům z rýžové slámy. — Listy z bible siamské (řeč palisská) sepsaná na proužkách palmových listů. — Čínské karty — Čínský zámek — Čínské nářadí nástolní (cestovní etui). — Pekingské dvorní noviny — Japonské slunečníky a deštníky papírové. — Japonské a čínské závitky papírové s průpovídkami z Konfucia. Čínský palmový vějíř (*Borassus*). — Čínské noty s klíčem hudebním. — (Znaménka notová sestavili katoličtí misionáři z čínských písmen pro křtěné Čínany. Komposice vystavené jsou křesťanské nápěvy kostelní). — Čínská navštivenka. — Siamská lžice. — Peruanské starožitnosti z hrobů Pachamackých. — Hlíněná figura vykopaná při pracích železničních u Soledadu nedaleko Veracruz v Mexiku. — Japonské zrcadlo kovové s pouzdem. — Kůže hroznýše a kůže Pythona (Brasílie). — Druhy mincí. Číslo shodují se s mincovním katalogem císař. mincovního kabinetu, kterémuž část sbírky přenechána byla. — Hlíněné džbány na vodu z Peru. — Hlíněná figura čínská. — Slámou vykládaná skříňka (Japonsko). Skříňka obsahující druhy dřev z Brasílie (108 kusů). — Úplná zbroj s dvěma meči a toulem japonského rytíře. — Broušený kořen a horní plocha zubu slona z Ceylonu. — Rajka, sameček a samička z Nové Guinee. — Bumarang Papuů v západní Australii. — Had kobra z Ceylonu, — Japonské obrazy na hedvábné, průsvitné látce. Korala z moře indického. — Indický šperk (3 kusy). — Ratolesti, kůra a ovoce kalifornských stromů obrovských (*Wellingtonia*). Vějíř z ostrovů samoaských. — Přilba anglického vojska v Indii. — Indické obrazy na skle mariánském. — Pruty palachové z Javy a Indie mimo jiných druhů dřev. — Tabak z brasílského pohoří. — Javanský nástroj hudební. Malayské kopí z Jahony. — Dva Krisy z Javy. — Palice válečná ostrovanů samojských. — Zbraně Mavřů na Novém Zeelandu a sice pět palic, tři luky se šípy. — Japonské sandály ze dřeva. — Okrasa nákrční žen novozeeandských. Čtyři druhy. — Čínský cop. — Palice, kterou ubijejí uhoněné klokany (australské prairie). Indická dýmka. — Část obličej lebky papuaské (Australie). — Model loďky (Singalesie) na Ceylonu. — Obraz představující štěstí a amulety z Meyavos u Jemma, poutnického místa. Některé obrazy z Japonska, malované na papírové látce. Maté z La Plata a dvě malé dýně ku pití thee. Bombilio, k tomu patřící ssací trubice. — Dvě číše bambusové z Japonska. — Dva dámské náramky z révy pocházející z Tschifoo v Číně. — Úponkovitý kmen *Bignoniaceae* z brasílského pralesa. — Dvě čínské svítilny. — Velká škeble perleťová vložená do dřeva. — Houba přirostlá na mušli. — Modell loďního voru z Bahie (Jangada). — Velké dílo Martinsovo pojednávající o květeně brasílské v 50 sešitech foliových. — Dr. Wawry botanické výsledky cesty brasílské. K nařízení J. V. Maximiliana I. císaře mexického sepsány. Výpravné dílo. —

Ku předstojící sbírce řadí se druhá sbírka různých, ethnografických předmětů z východní Asie, které od roku 1873 museu pravidelně zasilá c. k. podkonsul rak-uher. generálního konsulátu pro Čínu a Japonsko v Shanghaii pan Josef Haas, zároveň činný člen naší c. k. společnosti.

S touto sbírkou spojena jest též bohatá čínsko- a japonsko-sepsaná sbírka kněh, ze kterých jsou velmi zajímavé statistika zemí a moře dle nejnovějších úředních zpráv a bádání.

V krátkosti uvádíme zde některé předměty z tohoto oddělení:

1. Soška Kuan-yin, buddhistické bohyně milosti z velkého chrámu Lama v Pekingu — 2. Buddhistická modlitební knížka z hedvábí s mincí a zrcadlem s karaktery, 250 let stará, z času dynastie Mingů, nalezená panem Haasem v dřevěné soše Buddhově. — 3. Miska craqueléová (prolámaný a žilkovaný porculán) z času císaře Tscheng-hua (panoval 1453—1486) dynastie Mingů. — 4. Číše théová, imitace craqueléová z provincie Kiang-ssu. — 5. Tři čínské porcelánové naběračky. — 6. Čínská šňůra perlí Hiang-tchu, jak je střední stav nosí s karaktery vrytými (parfum pižmový). 7. Čínská hra Domino. — 8. Přívěšek Yü p'ci k pytlíku na tabák z padělaného kamene ze Shanghaie. — 9. Zápisník s opisy nápisu na velké bráně čínské zdi na průsmyku Kiu-yung-kuan u Pekingu. Pan A. Wilie, agent englické společnosti biblové v Číně podal dosud jediný popis tohoto nápisu. Takých jest dosud velmi málo v Evropě. Studium k uspokojivému rozluštění těchto nápisů se pilně pěstuje — hlavně co se týče Nicuchichu. Znaménka jsou Sanskrit, tibetská, mongolská, nigurská, niutschická. — 10. Čínská červená kniha aneb státní schematismus, pekingské čtvrtletní vydání 6 dílů v obálce. — 11. Německo-čínská konverzační knížka dle Josefa Edkinse „Progressive Lessons“ přeložená a vysvětlená od Josefa Haase. Shanghai 1871. Tiskem misie 8° 1 svazek. — 12. 54 cm. vysoká, velmi krásná socha Buddhy z pestře leštěné hlíny porcelánové, kterou našel pan Haas pod zříceninami cis. letního paláce Yueu-ming-yueu u Pekingu, který Francouzi sbořili a sice z části „Wan-shou-schan“. Toto socha jest jedna z oněch tisíců, kterými okrášleny bývají výklenky zdi jistých stavení. Není skorem pražádných exemplářů více k nalezení. Porcelánová figurka představující zeleně polévanou hlavu dračí, též část zmíněného paláce. — 14. Lvi figura z dřevěného malého templu na pravo od pahorku „Wan-shou-shan.“ — 15. Zeleno polévaný velký zlomek okrasy a modro polévaný díl duté cihly obě z Nankingu. 16. Tři fajencové kusy nalezené na pahorku u paty brány Babech-Charki v Damašku v Syrii. — 17. Dvě části fajencové ze zřícenin křesť. stavení zničeného za války v Damašku 1866. — 18. Část mramoru, z kterého provedeny jsou ornamenty u vnitř domu v Damašku (bílý mramor z řeckého souostrovní). — 19. Dva kameny k slávoobraně v Damašku a 20. část cihle střechové, která kryla minaret Djaminae es-Senaniyéh, mešitu Senan Pacha v Damašku. Veškeré poslední sebral pan Haas za své přítomnosti v Damašku roku 1873. K této sbírce patří též ze záсылky 1875 velká cihla porcelánové věže v Nankingu. Tato proslulá věž zničená jak známo v čase vzpoury. Za příležitosti výletu do Nankingu podařilo se panu Haasovi nalézt pod zříceninami tuto zcela zchovalou glasureovou cihlu. — 21. Závitek s průpovídkami dynastii Thangů 618—923 p. Chr. — 22. Čínská hra v šachy: a) tabule, t. j. žlutě malovaný tepich z papírové plsti; b) skříňka se 16 hnědými a 16 žlutými, kulatými kousky dřeva; c) vysvětlení k tomu. — 23. Forma klášterního listu průvodního buddhistického žebravého mnicha. — 24. Buddhist. klasikové — velmi staré vydání. — 25. Čínský plan města Nankingu. — 26. Malajské střevíce ženské. — 27. 55 kusů různých mincí, v zlatě, stříbrě, a mědi a sice ze východo-indického ostrova Ceylonu a východní Indie, z Hong-Kongu, pak z kolonií, království Hawai, z Japonska od roku 1869. Konečně druhy mincí z nizoz. Indie, ze Saravaku na Borneo. — 28. Modell plovoucího domu v Bangkoku. — 29. Japonské misky na „Saki“. — 30. Svitky lýci s písmem paliovým obsahující modlitby buddhistické. — 31. Modell stroje ku zvedání vody, hnaného plachtami (v provinci Chihli). — 32. Modell rychlé loďky s veslami z Bangkoku. — 33. Velký sedící Buddha se stínidlem. — 34. Sedící, malí Buddhové, pozlacení a

postříbření, z Japonska a Siamu. — 35. Kamená tabulka z Tibetu se skamenělinou, vložená do čínsko řezaného rámce. — 36. Rakouský státní znak, zvláště v Nagasaki od Japonců v hedvábí pro Františkovo museum pracovaný. — 37. Pár čínských střeviců, přirozené velikosti, pro zakrnělé nohy vyrostlých čínských dám. — 38. Vějíř s plánem Kantonu. — 39. Japonská mincovní knížka. — 40. Mapa trojhranu kuldjaského, nakreslena od dárce.

Dále jsou zde vystaveny nálezy praehistorické z Moravy a Slezska, které tvoří důležitý materiál ku studiu nejstarších dějin obou provincií, jakož i interessantní obraz kultury a obřadů pohřebních prvních obyvatelů těchto zemí. Ve čtyřech sklených skříních (z těchto stojí dvě ve vedlejší světnici) jest uloženo více set kusů lebek a kostí lidských, popelnic, šperků, zbraní, náčiní a náradí a různých jinších předmětů kamenných, hliněných, bronzových, kostěných, měděných, železných, zlatých, stříbrných atd.

Jsou mezi nimi velmi cenné exempláře, které se dostali v první polovině tohoto století do musea, kde si ještě mnozí na Moravě v zkoumání a sbírání starožitností libovali. Předměty pochází z: Brna, Čechů, Černé hory, Drahanovic, Ivančic, Krumvíra, Hulína, Jimramova, Kroměříže, Křenovic, Loučic, Líšně, Lošic, Malenovic, Milotic, Měnic, Mořic, Mohelnice, Nových Serovic, Obřan, Plače, Polavy, Ptina, Pulic, Rajhradu, Rybníka, Rosic, Rybešovic, Sokolnic, Tlumačova, Mor. Třebové, Trnávky, Vico měric, Záhlinic, Žeranovic, Znojma, pak z poříčí Hany, Svatky a Svitavy atd. Ze Slezska: z Burgbergu u Krnova, Křížanova, Lobenšteinu, Rotenhofu, Šelenberku atd. u Těšina.

Tyto starožitnosti uvedeny jsou ve zvláštním seznamu, který sepsal kustos Trapp. M. S.

Poblíže tohoto sálu (klenutá část) jest též 26 kusů nástrojů k mučení z doby hrdelního práva vystaveno, které darovalo c. k. presidium m.-sl. vrchního zemského soudu a obecní rada brněnská 1875.

Z místnosti té jdou schody do místnosti pod sálem, ve které se nalézají modely, jakož i předměty mechanické ku potřebám hospodářským a různým výkonům ekonomicko-technickým nejvíce staršího původu. Pak několik optických a elektrických přístrojů, mezi poslednějšími i velký mlunostroj po zemřelém (1810) velko-obchodníku Herzogenrathovi, který velko-obchodník Jan rytíř Herring † 1836, roku 1818 nově založenému museu daroval.

Má dvě sklené tabule čítající v průměru 95 Cm.; Leydenský láhvový přístroj pozůstáva z 18 baterií v 132 okrouhlých a čtyřhranných láhvích, k čemuž též náleží velké svodiče, elektronoše a stoličky k izolování. Svého času byl velmi pozoruhodný, nyní jest pouhou památkou.

Pozornost budí též modell parního stroje, který shotovil 1824 Jindřich Luz v Šlapánicích.

Obrazy, které viděti lze podél zdi, uvedeny budou v seznamu později, poněvadž jsou pro nedostatek místa ve více světnicích rozděleny.

II. světlice.

V skleněných skříních jest zde urovnaná knihovna po Antonínu Endsmannovi ryt. z Ronova † 1857, kterou museu testamentárně zanechal. Obsahuje mnohá cenná díla dějepisná, pak ve dvou skříních novější klasiky a beletristické spisy, veškeré spisy Schillera 1810, Wielanda 1811, Götheho 1816, Herdera 1819, Jean Paula 1826, Zschokke 1830, sbírku histor. klasiků veškerých národů 1817—1819 atd.

(Viz Č. knihovna.)

V pravo v rohu světlice jest hezky provedený krb slohu rokokového z polévané hlíny. (Domácí práce.)

Na skříních spočívá více odlitků sádrových, a sice některá poprsí řeckých a římských učenců mimo některá plastická vyobrazení. Pak poprsí Řehoře rytíře z Geisslernů † 1791, majitele Hoštic, který si vydobyl značných zásluh o zvelebení chovu ovcí na Moravě, a J. Petra Ceroniho, c. k. m.-sl. guberniálního tajemníka a censora kněh † 1826, požívajícího tehdá v učeném světě čestné pověsti, majitele znamenitých sbírek literárních a uměleckých.

Dále jest zde upomínka na kladení základního kamene památníka na Františkově, totiž ozdobná maltovna s uměle provedenou zednickou lžící a kladivem, jichž používal tehdejší králevič Ferdinand 4. dne října 1818 při této příležitosti. Daroval 1861 zemský výbor.

Kromě toho vystavena jest zde velmi ozdobná cechovní pokladnice soustružníků z roku 1780.

III. světlice.

Jest zařizena pro knihovnu jakož i následující místnosti. Uspořádaná jest dle následujícího systému: Medicina, Přírodohistorica, Oeconomica a publikace akademií a různých vědeckých společností.

U prostřed světlice stojí poprsí císaře Františka I. na vysokém podstavci s nápisem Francis. I. Imp. Rex August. MDCCCXIX. Řezbářská práce pochází od Antonína Svobody 1819 v Brně, sádrové poprsí shotovil Zauner.

IV. sál.

V tomto prostoru umístněna jest knihovna čítající více 1000 svazků, kterou Bedřich hrabě Sylva-Taroucca i s krásnými skříněmi museu daroval 1857—1860.

Vřaděny jsou zde vědecká díla obsahu bohosloveckého, právníckého, anthropologického, filosofického, dějepisného, filologického, uměleckého a všeobecného.

Objem tohoto daru dlužno posuzovati ne dle počtu svazků, nýbrž dle vědeckého obsahu v něm obsaženého: „non quam multos, sed quam bonos libros habeas“ (Plinius).

První řadu zaujímá bez odporu obor dějepisný, a sice dějiny všeobecné, církevní, speciální a literatury. Neméně znamenitě zastoupena jest literatura memoir a životopisů slovutných mužů a paní, veškerých stavů a časů. Země- a národopis, cestopisy, topografická díla se znamenitými mapami poskytují mnoho zajímavého.

Archaeologie má díla skutečně stkvozná k. p. Montfaucon 10 svaz., Graevius a Gronovius 30 svaz., Museum Odescalchum, Mus. Florentinum, Mus. Pio-Clementinum dohromady 16 svaz., Pitture d'Ercolano 7 svaz., Recueil des Antiquités 7 svaz., Histoire des inscript. 43 svaz. atd. všechny in Fol. Z numismatických prací budiž zde označeno dílo Carellii Numorum Italiae veteres. Dále latinští klasikové, spisy filologické a mythologické. Mezi theologická díla vřaděno jest několik vzácných vydání písma svatého od 1513, 1518, 1541, 1561, 1575, 1613 atd. Též žaltář tištěný v Brně 1499 nalezá se v této sbírce (velmi vzácné dílo).

Mezi přírodovědeckými pracemi jest více skvozných děl, jako bylináře z roků 1543, 1563, 1664 atd.

Z děl encyklopädicckých budiž uvedeno dílo Diderot & d'Alembert v 17 fol. svazc. a Zedlerův univ. Lexikon v 68 fol. svazcích.

Novější doba jest zastoupena pracemi ze všech oborů věd a umění.

Hrabě Taroucca sbíral nejen předměty umělecké, nýbrž i s řídkou horlivostí pro svou knihovnu, jejíž základ tvořili knihovny zdědené po hraběti Kašparu Šternberském a hraběti J. Wallisovi.

Když po bouřlivých dnech roku 1848 věda a umění zase tichého útulku našly a c. k. m.-sl. společnost ku zvelebení orby, přírodo- a zeměvědy utvořením odborných sekcí se rozšířila, daroval hrabě Taroucca museu tak značné dary umělecké a literární, že sbírky tyto do roku 1860 když ku armádě do Italie povolán byl, museum značně rozšířily.

Hrabě Taroucca, čestný kanovník kapitoly na král. Vyšehradě

pražském, žil pak v Brně v údolní ulici a zemřel 23. dne června 1881.

Ku trvalé památce postaven zde v knihovně jeho obraz. Kreslen byl 1856 od Jos. Manesa, lithografován od Ed. Kaisera ve Vídni a tištěn od Fr. Hanfštängla v Drážďanech, jakož i proveden od znamenitých umělců.

V. světnice.

Těž knihovna a sice onen díl, který náležel c. k. společnosti před založením musea. Obsahuje mnoho starých děl, pak politické brožurky z roků 1718—1818 (od neznámých spisovatelů a tiskopisy).

Ve středu světnice stojí na vysokém podstavci alegorická figura Moravie (litina stearinová) z továrny Ferd. Semmler a H. Frenzel v Komárově u Brna. Velmi elegantní dílo má úplně vzezření alabastru a jest dle modelu malíře Mittereggera shotoveno. Oba dárci měli sochu vystavenou se svými výrobky 1873 ve vídeňské světové výstavě.

Poblíže okna jest mistrně provedené poprsí mramorové imperatora římského Marc. Aurela, který 180 p. Ch. ve Vindoboně zemřel. Tato socha provedena v nejkrásnějším slohu a oděna v paludamentum, jest darem knížete pirnického Edvarda Collalto 1819.

Ve výklenku okna jsou dvě staré dřevené tabulky berní a přípřežní z městečka Fridlandu na Moravě, které používány byly před 100 lety ku vymahání daní.

VI. VII. světnice.

Oddělení knihovny pro díla fysikální a mathematická, pak pro díla dějepisná, jednající o Moravě a Slezsku, obsahující mnohé zvláštnosti jako brněnská práva městská (Codex Wenceslai) tisk z XV. století. — Prava manská 1538. — Zřízení Mark. Morav. 1535 in monte Liliorum v Lulči tisknuté. — Zemský řád vévodství těšínského 1592. — Paprocky, zrcadlo sl. Mark. Morav. 1593 s malovanými znaky atd. i s polygrafiemi. — Zde uloženy jsou též ony drahocenné publikace, které daroval zesnulý císař Ferdinand I. Františkovu museu, mezi nimiž se nalézají velké dílo d'Urvillé, Voyage de la Corvette l'Astrolabe 1826—1829, 24 sv. se stklostně malovanými obrazy; Voyage au tour du monde par de Freycinet 1817—1820, 6 sv. fol. — Seligmann illum. vyobrazení cizozemských ptáků, 9 dílů fol.; vyobrazení c. k. rakouského vojska s veškerými šaržemi od J. Trentsenského, 4 velké svazky s illustr. v skvostné vazbě, exemplář věnovaný korunnému princí Ferdinandovi. — Velmi zajímavý jest polyglotní lexicon přírodo-

pisu Nemnichova 3 sv. s autografem (1800) tehda 12letého králeviče.

Znamenitě malované vojenské výjevy s cvičení a plány i s popisy.

Dále jsou zde cenné a elegantně vázané itálské dary kněh J. Exc. gouvernéra Lombardského hraběte Inzaghy.

Konečně ilustrované dějepisné a průmyslové časopisy věku novějšího.

VIII. světnice.

Slouží ku uschování sbírky rukopisů, které se nalezají v uzavřených skříních.

(Viz C. dějepisný nástin bibliothéky.)

V ostatních skříních nalezají se výkresy moravských umělců, mědi- a ocelorytiny, Xylo-, Litho- a Photographie, více set v obálkách. Pochází ze starého věku a sáhají až do doby naši. Zastoupeny jsou též český a rakouský umělecký spolek svými prémiemi jakožto dlouholetí podilníci musea. Sbírká domácích umělců poskytuje mnoho zajímavého pro sepsání moravských dějin umění.

Z děl uměleckých nalézáme zde Durelli la Certosa di Pavia 1823 — Náčrtky s Dunaje od Jak. Alta 1821—1825 — Les Melons par Kerner 1810 (podobného díla není více) — Sbírká obrazů od Spek-Sternburga 1827 — galerie mnichovské a vídeňské atd.

IX. světnice.

Střední stěna světnice obsahuje lité tableaux ze sloučeniny kovové, které má za hlavní obraz poprsí J. Veličenstva císaře Františka I., kolem něhož se nalezají znaky všech rak. korunních zemí mimo ozdobných, ornamentálních emblemů. Nahoře jest rak. orel se žezlem a říšským jablkem, nad ním císařská koruna. Na dolním okraji obrazu jest anděl jako symbol famy se stuhou na níž jest nápis:

Francisco Patri patriae IndVstriae faVtorI
Propria proDVXIt et DICabat opera

Franciscus Hirsche
Stannarius Brunae (1834).

Toto dílo umělecké dokonal brněnský císař F. Hirsche † 1877 a daroval ho jako člen c. k. společnosti museu.

Po stranách oken postaveny jsou historické zbraně a zbroje jako:

I. okno.

1. Velký štít ze dřeva, ku krytí se při útoku, pomalovaný brněnským městským znakem a okrajním nápisem. (Velmi vzácný exemplář.)
2. a 3. Dva štíty náramní ze dřeva, jeden se starým znakem města Brna, druhý s obrazem svatého v plné zbroji.
Všechny tři pochází ze XIV. století a našli se dříve v městské zbrojárně.
4. Části zbroje, pozůstávající z přilby formy kotlové s hledím, železa šinového a 2 rukavic, které nosil Wolf Krajíř z Krajika, majitel Dačic 1460.
Darovala: Dačická městská rada 1819.
5. Košile z nýtkových kruhů drátěných. XIV. století.
Daroval: Ranhojič Kirchner v Brně, 1824.
6. Řemdih z války husitské 1419—1436. Lněnými šňůrami opletená kyj jest polita smůlou, ze které vyčnívají ostny a železné trubky. Dlouhé topurko jest shora pružné.
7. Palcát, zbraň husitská, se špicemi železnými.
Daroval: Správce duchovní v trestnici V. Müller v Brně 1823.
8. Kosa, zbraň husitská. Na hoření části topora okovaná hřebíky.
9. Čep, zbraň husitská, se železnými kruhy a ostny.
10. Čepel (ku bodání) bez hlavice se složitým košem. (Druh osliho kopyta.)
Nalezen 1823 s kostrou člověka a koně v bařeništi „u Bedřicha“ poblíž Vostic na Moravě, kde po porážce Švédů německý princ jmenem Bedřich dle pověsti utonul (?).
Daroval: Obroční Viktorin ve Vosticích.
11. Meč, XVI. století s jednoduchou rukovětí křížovou. Vykopán 1858 v Polešovicích pod pařezem jedlovým.
Daroval: Ant. Schik.
12. Bradatice s dlouhou špicí. Nalezena v klenutí kostela v Hustopeči. (XVI. století.)
Daroval: Josef Estel, rada a soudce v Hustopeči, 1820.
13. Kuše, s obloukem ocelovým, železným pažením a dřevěným kolbištěm. (XIV. století.)
Daroval: Gubern. kancelista Ant. Rohn, 1819.
14. Puška se zámkem kolovým, XVII. století od puškáře Frant. Huntzfelda v Brně.
Zakoupena 1875.
15. Puška se zámkem na kámen, kolba z perletí, mosazí a barevnou slovinou uměle vykládaná. (XVIII. století.)
Daroval: Účetní myslivec Vilém Diebl v Tajkovicích, 1827.
16. Puška dvojhlaňová Pažba vykládaná perletí. Na zámku s kamenem křesacím vyryto J. Poltz v Kar. Varech. (XVIII. stol.)
Daroval: J. H. Offermann, továrník v Brně, 1857.
17. Pistole mušketonová s křesacím zámkem. Krátká hlaveň z kovu dělového. Kaliber 1 $\frac{1}{4}$ ". (XVIII. stol.)
Daroval: Revisor daně Frant. Wessely v Bystřici, 1822.

18. Růžek na prach z parochu jeleního z roku 1452 se slovanským nápisem a výkresy.

Daroval: Nadlesní Mart. Kögel v Hodoníně 1823.

19. Handžar perský. Rukověť a pochva z postříbřené mědi. Na noži perské písmeny zlaté.

Daroval: Legační sekretář Edvard Steiner z Pfungen ve Vídni, 1853.

20. Nůž pandurský z dob sedmileté války. Rukověť z kosti a postříbřené mosaze, představuje běh srnčí. Na noži vyryt pandur, nad ním 3 kříže a „vivat pandur.“ Nalezen u Zriny.

Daroval: Obroční Jan Wohanka v Hodoníně, 1823.

21. Dýka. Rukověť svícnová s tenkým lukem, nůž v podobě plamene, ostří na obou stranách.

Daroval: Frant. Riedel, čalouník, 1824.

22. Pruská zadovka-karabina a šišák z roku 1866.

Daroval: Vojtěch Sazawsky, továrník 1872.

23. Orient. Luk se šípy v koženém toulci.

Daroval: Frant. Riedel, čalouník 1824.

24. Pandurská šavle důstojníků Trenkových 1740—46.

Zakoupena 1868.

25. Důstojnický sponton, rakouský, bardun pozlacený a ozdobený monogramem císařovny Marie Terezie. (XVIII. stol.)

Daroval: Bedřich hrabě Sylva-Taroucca.

26. Pruský sponton od pluku stolníka hraběte Valdburkského. Na barduně monogram Bedřicha Viléma I. (XVIII. stol.)

Daroval: Regist. příručí Alois Beránek, 1823.

27. Kulovnice posledního náčelníka bývalých mor. stav. četníků. Perletí a knoflíky ozdobena. (XVIII. a XIX. stol.)

28. Kopí, XVI. století. Z pevnůstky Rožné.

Daroval: Kontrolor Ant. Chmel v Hodoníně, 1823.

29. Baskiren, puška s křesacím zámkem a velmi slabým dřevěným pažením: na hlavni: Gio. Beretta. (XVIII. stol.)

Daroval: Obroční Hugon Strecker v Olomouci, 1826.

30. Karabina se zámkem křesacím. Z dob sedmileté války.

31. u. 32. Hákovnice, 2 kusy z konce XIV. a počátku XV. století. Velmi jednoduše pracovány a dosti vzácné. Nalezali se dříve v radnici podivínské.

Darovány: Obecním zastupitelstvem podivínským na Moravě 1879.

33. u. 34. Malé dělo s prachovnicí. Se znakem Mayera rytíře Mayerswalda v Čelechovicích 1731.

Zakoupeno 1877.

35. Brnění z bitvy u Slavkova 1805.

Zakoupeno 1877.

II. okno.

36. Brnění z ocele, vykládané stříbrnými ozdobami hrab. Mikuláše Salma, obhájce Vídně při prvním obležení 1529. Krásná a umělá práce mečířská. Na přilbě erb Salmů.

37. Jeho meč, vykládaný zlatem na kříži; na čepeli kolo.
38. Bodná zbraň na protkání brnění s velmi krásně a jemně prolomeným košem, kterou odevzdal František I. král francouzský hraběti Mikuláši Salmovi v bitvě u Pavie 1524.
Tyto historicky znamenité části zbroje nalézaly se do roku 1785 v zbrojnici hraběte Salma v Malenovicích na Moravě a byly J. Osvíceností starohrabětem Hugonem ze Salmů, Excellencí, v r. 1820 museu darovány.
39. Meč flámský, XV. stol. Krásný exemplář.
Daroval: Stolařský mistr Feil v Brně, 1822.
40. Meč flámský z roku 1459 (taktěž)
Daroval: Ondřej Sesula, mečíř, 1820.
41. u. 42. Bradatice (2 kusy) s vyleptaným znakem a nápisem Karla knížete Liechtenstejna, vévody opavského a krnovského, 1627.
43. Kord ku bodání, z roku 1414. Pouze čepel. Nalezen v lese u Bystřce blíže Brna, 1875.
Daroval: Kupec Jakub Kollmann, 1875.
44. Kord ku bodání, XVII. století. Nalezen při kopání v zahradě u Hodonína 1875.
Zakoupen 1875.
45. Popravní meč ze XIV. století.
46. Meč, XIV. stol. Nalezen u zřícenin hradu Holštýna na Moravě.
Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1835.
47. a 48. Kuše s ocelovým lukem a pažením, XV. století, 2 kusy.
Daroval: Apel. úředník Kromer v Brně, 1820.
49. Kuše s pažením ze slonoviny, s vyrytou lilií. Nalezala se v majetku hraběte Zrinyho.
Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1820.
50. Meč, nalezený v Rohle. Z XV. století.
Daroval: A. Frank, c. k. četník v Zábřehu.
51. Puška, luntovnice švédská. Z času obležení Brna od Švédů, 1645.
Daroval: Obroční Hugon Stecker v Zábřovicích, 1826.
52. a 53. Hákovnice (mušketa) s křesacím zámkem. Bylo jí užíváno při obléhání. Oba exempláře velmi dobře zachovalé.
Zakoupeny 1875.
54. Železná čapka zu XVII. století. Šina na nos schází.
Daroval: Jos. Horský, tajemník hraběte Salma, 1818
55. Brnění ze silného plechu železného, okované na hranách velkými knoflíky. Pravá strana prsou jest proražena 6-librovou koulí, která dosud v otvoru pevně vězí.
56. Nůž janičářský s rukojetí rohovou.
Daroval: Čalouník Frant. Riedl, 1824.
57. Turecký handžár. Rukojeť ze slonoviny, vykládaná zlatými hvězdami. Na čepeli průpovědi z koránu.
Daroval: Konceptní praktikant Karel Hillebrand, 1820.
58. Puška, tak zvaná těšínská z ruku 1625, ze zámkem kamenným.
Daroval: Soukenický mistr Brand v Brně, 1825.

59. Puška (těšinka) se zámek kolovým, XVII. století.

Daroval: Ředitel statku Jos. Drobnik v Krásné, 1825.

60. Hůl pobitá silnými hřeby, kterou dle pověsti užíval za hůl velitelskou Štěpán Fadinger, který padl za obléhání Lince v rak. selském povstání 1626. Z musea brněnského kanovníka hraběte Fenstenburka.

Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1820.

61. Obušek náčelníka loupežníků Juraška z Moravky v Slezsku, který byl 1717 popraven. Ozdoben mosaznými pruhy.

Zakoupen 1867.

62. Kord uherský, 1 m. 60 cm. dlouhý, trojsečný, mosazem pokládána pochva ze XVII. století.

63. Práporeček jízdecký na 3 m. dlouhé červeno omalované týči z roku 1675. Práporeček po obou stranách vyšívaný pochází z dob císaře Leopolda I. Uložen byl do roku 1862 v radnici ve Vyškově a darován byl tamnější městskou radou, prostřednictvím mor. zemského archivu museu.

Ku této sbírce náleží též moravské četovní prapory nalezající se ve velkém sále.

U nohou této sbírky zbraní spočívá několik koulí kameňných a železných, velkého a malého kalibru, pocházejících z dob obležení Brna od Švedů 1645. Nalezeny byly ponejvíce při odklizení hradeb a bašt 1860 a darovány obecní radou brněnskou museu.

Pak jsou v této světnici uloženy též upomínky na plukovníka pandurského Františka svobodného pána Trenka, zemřelého 1749, 4. října na Špilberku. Tyto jsou: růženec, který měl při úmrtí v rukou, obraz mariánský, krabička na ostatky, Dyptichon, a knoflíky z atlasového kabátu, jakož i mumifikovaný palec pravé ruky z jeho mrtvoly, odpočívající v kryptě zdejšího kapucínského kostela.

Daroval poslední potomek této rodiny v Rakousku, c. k. major Jindřich svob. pán Trenk, † 1876 ve Vídni.

Na zarubení dveří visí 2 kalendáře na pergamentě s říd-kou pílí kreslené a psané Janem Püchlerem v Linci 1655, věnované radě města Brna.

X. světnice.

Obsahuje řezby m. j. a obrazy. Jelikož o poslednějších dále mluveno bude, stůjtez zde pouze řezby:

1. Obětování v chrámu, znamenitá práce řezbářská ze XVI. neb XVII století s monogramem M. F. B. o. R.

Daroval: Leopold Ehrmann, rada magistrátní v Uh.-Hradišti, 1820

2. Život, utrpení a vzkříšení pána Christa. Ve způsobu domácího oltáře, vyobrazení velmi jemné a uměle řezané, Cavalierem Berninim † 1680 v Římě.

Daroval: Ředitel Václav Hončík v Želetavě 1823.

3. Ukřižování. Spasitel mezi dvěma lotry, okolo vojáci a ltd. Znameníta práce neznámého umělce ze XVI. století.
4. a 5. Sv. Majdalena a sv. Petr, dvě řezby z roku 1842, znamenitého řezbáře Benedikta Edeleho v Brně, † 1867.
Zakoupeny 1872.
6. Navštívení panny Marie, z dřeva pracovaná vypouklá řezba z býv. zámecké kaple v Cvrčovicích, XVII. století.
Darovala Exc. hraběnka Tereza Herberštejnova, 1875.
7. Oběť svatých třech králův. Velmi stará, zubem času valně porouchaná řezba, XIV. neb XV. století.
8. Sv. Martin a sv. Leopold. Řezba z duhy vinného sudu dubového. Příklopek, pochází z M.-Třebové. Práce s konce XVIII. stol.
Zakoupena 1877.
9. a 10. Obraz císařovny Marie Terezie a jejího chotě císaře Františka I. Ražené z cinu.
Daroval: Norbert Bernhard, býv. Kartuzián ve Znojmě, 1819.
11. Ze železa litý obraz císaře Františka I. Z hutí v Blansku.
Daroval: Hugon starohrabě Salm.
12. Ze železa litý obraz náměstka předsedy barona Leithnera, ze železářny Mittelwald v Uhřích.
Daroval: Rada Christian André, 1820.
13. Dekorativní hodiny na stěnu od Frant. Wachtera v Brně, XVIII. stol.
Daroval: Benedict Eder, prelát na Starém Brně, 1819.
14. Květinový obraz mosaikový shotovený ze 16.000 papírových svitků darovaný museu od F. Rischavého, c. k. pens. nadporučíka v Brně, † 1880.
15. Král David. Kaligraficky kreslený obraz ze 7 slov žalmů kajicných od Arona Wolffa ve Vídni 1754, darovaný museu od Marka Turnauera v Třebíči 1820.

XI. Sál.

Tato velká prostora, která měla dříve 7 oken, ukončuje sbírky Františkova musea.

Krásný a vysoký sál s kupolovitou střechou zařízen pro účele musejní v roku 1819 dle nařízení dvorního stavitele J. cis. Výsosti arcivévodkyně Marie Beatrix, Aloise šl. Büchla. Dekorativní část shotovil akademický malíř Frant. Vaníček v Brně.

U prostřed hlavní stěny spatří navštěvovatel na vysokém podstavci pod baldachýnem z červeného, zlatém vroubeného aksamitu poprsí J. V. císaře Františka I. z bílého tirolského mramoru v antickém slohu s korunou vavřínovou. Jestliž blahosklonným darem panovníka c. k. mor. sl. hospod. společnosti dle nejvyš. dopisu „za její oddanost ku Mé osobě“.

Profesor sochařství c. k. akademie výtvarných umění ve Vídni Jan Schaller shotovil poprsí dle nařízení císaře v r. 1831.

Taktéž shotovil prof. Schaller římské podstavce z bílého mramoru s jemně vypouklými ozdobami dle řeckých vzorků.

Podnož, jádro a ozdoby jsou s broušeného, moravského fialkového lepidolitu, práce to brněnského sochaře Ant. Svobody 1832.

Slavnostní odhalení vykonáno 31. dne května 1833 za přítomnosti zemského guvernéra Exc. hraběte Inzaghi a vysokých osobností brněnských. Slavností řeč proslovil ředitel společnosti Exc. hrabě Žerotín.

Okolo výklenku s poprsím císaře řadí se jako ozdoba oněch 7 praporů, které náleželi moravským praporům vojska, vydržovaným na zemské útraty, a které pochází ze 7-leté války, tažení proti Turkům a Francouzům 1744—1796, pak od arcivévody Karla česko-moravské legie 1800 a z tažení proti Francouzům 1800—1814.

Byli dříve uschovány v zemské sněmovně (místodržitelství). Zemský výbor odevzdal je 1880 s vyhrazením právomocnosti ku vystavení v museum, by prapory ty svědčili o dokázané loyaltě země moravské.

Úplně z hedvábí shotovené, mají znamenitě krásné vyšívání, malování a velmi cenné stuhy praporeční.

Tři opatřeny jsou vyšitým a všitým obrazem matky Boží a nadpisem „Sub Tuum praesidium“. Níže nalezá se moravská orlice s monogrammem císařovny Marie Terezie. Na pozlacené kovové špici jsou vyryta slova: „Scta Maria, Patrona Moraviae et St. Joanne Nepomucene, orate pro nobis. Sct. Cyrelli et St. Methudi, orate pro nobis. MDCCXLIV.“

Pak tři prapory z roku 1800 a 1801. Na jedné straně jest císařský dvojhavý orel a nad ním nápis: „E. H. Kai s Böhmisch-Mährisch und Schlesische Legion“. Pod orlem, který má monogramm F. II. stojí heslo: „Für den König — für das Vaterland“. Na opačné straně jest opět moravská orlice s nadpisy: „Arciknížete Karla Český-Moravský-Slezský vybor“, a „pro krále a pro vlast.“ Mosazná špice má hořejší letopočet a slova „Pro krále a pro vlast.“

Ze stuh praporečních má jedna následující nápis: „Kde hrdina Karel v čele svých vojinů stojí, tam musí vítězství, srdnatost odměňovati. Terezia hraběnka Podstatzký - Liechtenštejnová, rozená hraběnka Kolovrat-Krakovský.“

Na druhé stuze vyšit nápis: „Vítězství, vybojováno Františkovi druhému Karlovým vedením a moravskou věrností.“

Na třetí: „Srdnatost v nebezpečí, chytrost při útoku.“ Pod tím jest koruna s iniciálkou D. 1801, pak císařský orel a F. II. 1801. Dále „Zmužilost v boji, mírnost ve vítězství“ s moravskou orlicí a C. 1801 s monogrammem E. K. A. C. K. 1801.

Sedmý prapor jest bez letopočtu a jakéhokoliv znamení, sešitý z červecobílých pruhů asi 25 Cm. širokých.

Všechny prapory jsou velmi veliké, malované trpěly velice časem.

Poblíže pomníku císaře (u okna) stojí odlitek sádrový od mistra Donnera ve Vídni, představující císaře Josefa II. v doživotní velikosti, když Marii Terezií za spoluvládce prohlášen byl 1765. V římském kroji.

Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1820.

Pak nalezájí se v obou oknách velmi krásné odlitky v do-

životní velikosti; dva z nich, totiž: Apollino, odpočívající po boji a Medicejská Venuše, dílo to Kleomenesa, byli na útraty starohraběte Hugona Salma ve Florenci 1817 odlity a 1820 museu darovány; taktéž třetí Borgheský šermíř. Original od Agasia, syna Dosithea z Ephesu shotovený, nalezen byl počátkem XVII. století a nachází se ve sbírkách pařížského Louvru.

Dále jsou zde čtyři umělé antické hlavy, původní to kusy představující Apolla, Juno, Janus a římského imperatora. Pocházejí dle pověsti z Herkulanum-Pompeji a byly museu darovány od knížete Edvarda Collalto 1821.

Pro dějiny Brna a předměstí a jich rozměrů před 60 lety, velmi interéssantní jest geometricky-plastické vyobrazení tohoto hlavního města moravského, které shotovil 1824 a 1825 Řehoř Wiesner, farář v Soběchlebích, a museu 1827 daroval.

Krásný jest též táč vykládaný tabulkami fayencovými, biblickými obrazy, malovaný v XVII. století.

Darovala Marie Kramerova v Brně 1870.

Pak tritonová konvice s tácem, dle nákresu profesora Storecka, daroval: Dr. Arnold Schütz v Olomučanech, 1877.

Dále 3 řezané figury svatých, dříve náležející kostelu v Rakšicích, XV. stol.

Daroval: hrabě Sylva-Taroucca, 1859.

Značné množství různých starožitností, plastických děl uměleckých, antických kamenů, řezeb, nádob ku pití a jiným potřebám, mistrovské práce cechů, ethnografické předměty atd. jest rozestaveno ve čtyřech velkých skříních v tomto sále.

Mezi těmi budí zvláště pozornost:

1. Antická patera, vykopaná v Pompeji.

Daroval: Hugon starohrabě Salm.

2. a 3. Dvě vase z alabastru pracované dle antických vzorů. Relief představuje na jedné: obět Iphiginie na oltáři Diany. Dle vasy z medicejského mramoru v museu florentinském, — druhá „průvod bachantický“ dle mramorového basreliefu v museu vatikánském v Římě.

Darovala: Paní vévodkyně z Arenburgů.

4. Čtyřicet pět antických karneolů do pečetních zlatých prstenů vsazených. Řezány jsou vesměs jako Intaglie, a představují mythologické předměty a jsou znamenitě pracovány. (V krabičce.)

Daroval: E. kníže Collalto.

5. Dvanáct camée, představujících římské Imperatory, do zlata vsazené. Znamenitá práce. (V krabičce.)

Daroval: Edvard kníže Collalto.

6. Tabule bronzová a pozlacená. Adam a Eva. Na stromě jest letopočet 1515. Na nejdolnější části L. K. (Ludvík Krug, norymberský umělec).

Daroval: Fischer, bank. administr.-kontrolor v Brně 1821.

7. Velká kulatá čínská mísa porculánová, malovaná a ozdobena zlatem.
Daroval: Fischer, společník obchodnický v Brně. 1830.
8. Odznak legie. Římský imperátor. Poprsí bronzové. Nalezen na Moravě a byl darován panem Václavem Lenhardem, ranhojičem v Brně, museu 1824.
9. Poprsí Catonovo a římská bronzová lampa, kterou donesl hrabě Stollberg z Pompeji.
Daroval: Bedřich hrabě Taroucca. 1859.
10. Kříž jantarový.
Darovala: Vévodkyně z Arenbergu, majitelka statku na Moravě.
11. Malý poboční oltář, řezaný z dřeva zimostrázového, ruská práce.
12. Krajiny a Květina. Mosaik.
Daroval: Exc. hrabě Klenau, 1818.
13. Staré stolní náčiní pracované ze stříbra a pozlacené.
Daroval: A. J. Fischer.
14. Parádni kord pána ze Žerotinů; (rukojeť achatová posázená rubíny).
Daroval: Hugon starohrabě Salm.
15. Hůlka ze želvíny na knoflíku jest ozdoba ze zlata.
Daroval: Fr. Piatl v Brně, 1820.
16. Hnědá konvice théová. Shotovena od vynálezce porcelánu (Böttchera v roku 1710) a pochází z porculánové sbírky saské od dvorního maršálka barona Rakvitze.
Daroval: Hugon starohrabě Salm.
17. Aqua manile ve způsobu páva jehož tělo shotoveno s porculánové škeble, avšak hlava, krk, křídla nohy a ocas posazeny rubínky jest z pozlaceného stříbra. Pochází z Norymberku.
Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1819.
18. Nádobka k pití z ořecha kokosového, s kovovým vroubením a pozlacená.
Darovala: pí. Antonia hraběnka Bukowka, 1822.
19. Rozsudek Parisův. Basrelief ze slonoviny, a
20. Hody bohů na Olympu; dle Giulia Romana. Basrelief ze slonoviny.
Daroval: J. N. Pelikan, opat kláštera premonstrátů v Nové Říši, 1818.
21. Křížek vyřezaný z třešňové pecky, vystavený v malém válečku ze skla.
Daroval Hugon starohrabě Salm, 1820.
22. Smrť s kosou, vyřezávaná ze dřeva od neznámého mistra.
23. Kapitolské holuby, Mosaik.
Daroval: Lang, továrník sukna v Telči, 1819.
24. Vějíř ze slonoviny uměle pracovaný, maloval Vateau; vějíř ten používala císařovna Maria Terezie.
Darovala: Antonia hraběnka Bukovka.
25. Mistrovské práce brněnských cechů hřebenařů a řezbářů z XVII. do XIX. století.
26. Bronzové Sechio (staré umývadlo).
Daroval: Grimm svob. pán Süden, 1821.

27. Sbirka stříbrných lžic a stolního nářadí, mezi nimiž staré nářadí cechovní, klášterní, panské a občanské.

Daroval: Bedřich hrabě Taroucca, 1859.

28. Vasa obětní z Japonska, buňkový email.

Daroval: Exc. hrabě Dubský, 1877.

29. Stříbrný kalich vnitř i zevnitř úplně pozlacený jehožto hoření část se-stavena jest ze šesti listových dílů. Na zvenčím okraji horního jest monogram H. B. (H. Bisnovsky, zlatník v zámku mor. třebovském u Ladislava Veleny Žerotína 1579—1620.) Tohoto kalichu používali moravští bratři při udílení věčeře Páně pod obojí.

30. Kalich ku přijímání pro nemocné moravské bratry, pracovaný ze stříbra, nahoře s kruhem. (Oba jediné exempláře svého druhu).

31. Emailované umývadlo. Pozůstává z konvice antických forem a ruč-ního umývadla tvořeného mořskou škeblí. Email jest velmi jemný a velmi dobře zachovalý. Jan Šobieski, král polský používal v době osvobození Vídně od tureckého obležení (1683) toto umývadlo.

Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1820.

32. Číše ze slupky ořecha kokosového ve formě kalicha vroubeného stříbrem.

Daroval: J. N. Pelikan, opat premonstráckého kláštera v Nové Říši, 1818.

33. Velký pohár skleněný, na němž vypáleny znaky kurfirstů, vévodů hrabat atd. atd.

34. Konev ku pití, cínová z roku 1609, cestovní láhev cínová z roku 1658. Polní láhev cínová, podobá se knize z roku 1663.

Daroval: Mikuláš Czoklitz, farář v Rouchovanech, 1819.

35. Džbán hadcový s cínovou pokličkou z roku 1739.

36. Láhev i se sklenicí, ze které pil císař Josef II. v roku 1784 v hostinci u „černého orla“ v Brně.

Daroval: Čeněk Hofmann, sklenář v Brně.

37. Pozlacená číše ze stříbra Benedikta Hoffera 1640.

38. Rytířská sklenice na pití s čtyřmi pozlacenými pruhy z hradu Buchlova (válcovitá).

39. Sklenice podávaná paním při uvitání (válcovitá) s vyrytými orna-menty a jednotlivá místa okrášlena zlatem a barvami. Ze sbírky opata u Sv. Petra v Solnohradech:

40. Velký pohár ze skla, na němž vymalován císař a 7 kurfiřtů v úplném ornátě a se znaky svými. Anno Domini 1595.

41. Malovaný pohár s vyobrazením stáří lidského od 10. do 100. roku. Mezi tím pruhy veršové.

42. Rytířské rukavice s vyšívaným štyrským znakem.

Daroval: Ant. hrabě Mittrowský, 1822.

43. Rukavice, které nosil Lukáš Summer de Thei, hejtman a velitel pod-štátský co ženich 1638.

44. Lžice do jejíž nalévky vryty jsou znaky Pernštýnů a písmeny J. W. Z. B. (Jan Vratislav Pernštýn). Bylť on poslední tohoto, druhdy mocného rodu šlechtického na Moravě a zhytnul v bitvě 1631 proti Švédům.
45. Jedny z nejstarších hodinek kapesních (s přístrojem bicím). Nalezeny u dědiny Slizan.
46. Řetěz na krk mající 27 článků a dvě spony, ze stříbra. Mezi články řetězu jest na zevnitřní straně 26 malých a velmi vkusně pracovaných, pozlacených hvězd umístněno.
47. Indická Gouletta bolusová.
Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1820.
48. Tak zvaný džbán Rafaelův z Urbina. Obraz (Orfeus hraje a zvířata poslouchají) jest ušlechtilý a krásný.
49. Podobný džbán. Mladý David hraje na harfu, král Saul a jiní, mezi nimi „Pan“ poslouchají.
Dárce: J. N. Pelikan, prelát kláštera v Nové Říši, 1818.
50. Džbán, s biblickými obrazy z kameniny a pokličkou cínovou, XVI. století.
Daroval: Fischer, společník obchodnický v Brně, 1830.
51. Císař Josef I. (obraz) 1705—1711. Poprsí pracováno vypoukle z kararského mramoru.
52. Vilémína Amalie (poprsí), choť císaře Josefa I.
Daroval: Karel rytíř Baratta, statkář v Budišově.
53. Čínské obrazy paní s pozlaceným malováním; porculá
Daroval: Hugon starohrabě Salm.
54. Kříž ze dřeva od Cavaliero Berniniho 1666.
55. Ciborium mosazné ze XIV. stol.
Daroval: Hrabě Taroucca, 1859.
56. Astronomické hodiny od Sartona a v Lüttichu.
Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1820.
57. Rytíř koňmo. Mistrovská práce mistra klempířského K. Scheibelöckera. † 1862 v Brně.
58. Prstěny a jehlice, polské odznaky 1839.
Daroval: Exc. hrabě Dubský.
59. Šachovní figurky ze XVI. a XVIII. stol.
Daroval: Lékárník Glassner v Brně, 1875.
60. Oltář z jantaru. Marie drží Ježíška. U nohou sv. Jan. V dolejší části jest zvěstování panny Marie, navštívení panny Marie a sv. Josef. Ze slonoviny mistrně pracovaný.
Dárce: Fischer, jub. bank. kasovní kontrolor v Brně, 1821.
61. Vzkríšení Páně. Celá figura. (Ze dřeva a zuhelnatělé.)
Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1823.
62. Hlava zemř. Jana Sarkandra skočanského ze Slezska. Odlitek z mrtvolky ve vosku.
63. Kalamář z kryštalového skla, od zakládání obelisku na Františkově 1818.
64. Velký malovaný květník z japonského porculánu.

65. Gladiátor a
66. Skupina dvou římských zápasníků. Broncovaný odlitek sádrový dle antického vzoru.
67. Herkules utlačí Antäa. Dle starořímského originalu odlito.
Daroval: Starohrabě Salm, 1820.
68. Sbíрка čínských figur z agalmatholitu. Představují dílem modly, čínské úředníky státní a různé stavy. Druh kamene, ze kterého figurky vypracovány jsou, poskytuje interesantních zjevů co do měnivosti barev.
69. Plastická krajina s čínskými figurami a čínská nádoba z též látky. Tato sbírka pochází ze sbírky rytíře Stauntona, provázejícího Lorda Macartney na velké cestě do Číny (předešlé století); bylať zakoupena od knížete Salm-Reifferscheidta v Anglii za vysokou cenu a od Hugona starobraběte Salma museu darována.
70. Sarkophag z hnědočerveného a bíležilovaného mramoru shotoven od c. k. sochaře dvorního, rytíře Marchesiho. U vnitř skříňka s chmýřím z polštáře, na němž císař František zemřel (1835), které obdržel c. k. dvorní rada a tajný kabinetní sekretář Grimm svob. pán Süden a s povolením císařovny 15. července 1837 museu daroval.
71. Hlava mumie z Egyptu.
72. Keramika zastoupena velmi četně, což dokazuje řada nádob majolikových, kamencových, Wedgewoodských a porculánových. Veškeré nádoby jsou výrobky moravské. Přehled připouští seznání značného pokroku v průmyslu tom za posledních 300 let. Pochází z továren a hrncířských dílen ve Vranové, Kravské, Olomoučanech, Hrušově, Znojmě, Jihlavě, Lošicích, Břežně, Jemnici, Hranicích atd. a jsou ozdobeny znaky, odznaky cechů, figurami, ornamenty z květin a průpovídkami. Počínají v XVI. století a sáhnají až do našich dob. Jsouť mezi nimi exempláře historické jakož i umělé výrobky ušlechtilé krasochuti.
Jsou darovány od: hraběte Mniszka, Hruschka, Dr. Schütze, Klammertha, Slovák, Němce atd.

Nad skříněmi nalezájí se modely trojstěžnových fregat a válečných lodí, prvější od starohraběte Salma 1817 poslednější od podmaršálka hraběte Hodíka 1826 darované. Dále dvě velké modravě zelené vasy z čínsk. porculánu (staré a znamenitě krásné) a dvě ze železa lité vasy s úponkami (dle starozitností). Daroval starohrabě Salm 1820 a 1822.

V oknech jest 8 kusů velmi krásných sklenných znaků v ohnivém koloritu provedených, náležejících do XIV. a XV. století. Značí následující odznaky: římsko-německou říši, Čechy, Moravu, Slezsko, Rakousy, Spojení Čech s Uhry, Olomoucké biskupství a starý znak města Brna.

Podél stěn tohoto sálu vysí v bobatých zlatých rámcích, znamenité výplody umělecké, které v dalším seznamu sbírky

obrazů vysvětleny budou, před nimi však uvedeny buďtež sbírky mincí a pečetí, které též v tomto sále uloženy jsou.

Sbírka mincí.

Sbírka mincí a medaillí, čítající nyní 5000 kusů, povstala dílem z darů vlastenců a členů společnosti, dílem z koupí.

Jest uložena ve zvláštní skříni a systematicky uspořádaná.

Psaný seznam sestávající ze dvou svazků in folio obsahuje popis (přední a zadní strany), kov a velikost dle Appelova měřítka peněz, jakož i číslo toho kterého kusu a jméno dárcovo.

V patnácti schránkách uloženy jsou starožitné mince řecké a římské.

Nejstarší počínají mincemi řeckých měst.

Královských mincí starého světa nalézá se ve sbírce jen několik.

Více a lépe zastoupeny jsou římské (occidentálské) císařské mince z roku 47 před Kristem až do 5. století po Narození Páně.

Z doby římského království a republiky má sbírka několik bronzových mincí.

Dále mince konsulární a rodinné.

Antických mincí má sbírka 496 kusů.

Z českých, moravských a slezských starých mincí jsou mnohé zvláště cenné pro svou vzácnost, jako z dob starých Slovanů, pak od Václava, Oldřicha, Vratislava, Konrada, Boleslava, Svatopluka, Vladislava, Přem. Otakara I., II., Václava I., II., III., IV., Jindřicha, Jana, Jošta, Karla atd.

Z medaillí, jichž čítá sbírka as 600, vztahují se mnohé ku zemským dějinám.

Že Františkovo museum obsahuje mince různých korunních zemí z dob před stálým spojením pod panováním domu Habsburckého a Habsburk-Lotarinského, jakož i z jinších zemí evropských rozumí se samo sebou.

Sbírka pečetí a znakovní.

Ku sbírce mincí řadí se sbírka pečetí a znaků, která uložena jest ve dvou skříních; jedna obsahuje otisky pečetní veškerých na Moravě a v c. k. Slezsku žijících rodin šlechtických; druhá staré otisky pečetí měst, městysů a obcí, jakož i duchovních řádů, ústavů nadačních, bratrství a cechů obou korunních zemí.

Tato jest darem, ve vědeckém světě známého, guberniálního sekretáře Ceroniho † 1826, ona dostala se museu starostí

livosti bývalého zemského gubernátora hraběte Ant. Bedřicha Mittrovského Exc.

Rozmnožena byla sbírka panem Mellym, zřízencem J. cis. Výsosti arcivévody Ferdinanda pro diplomatiku a dějepis. Obsahuje šest schránek pečetních otisků sádrových, pocházejících od mocnářů z IX. do XV. století.

Dále sbírka starých původních pečetních razítek as 60 exemplářů ze stříbra, kovu zvonového, železa, kamene a mosazu, jichž většina náležela klášterům a městům. Pochází ze XIV.—XVIII. století a mají coby do archaeologie značnou cenu. Mezi privátní pečetě sáhající do našich dob jest nejstarší ono Haeinricvs Pincerne de Dobra (XIV. století). Nalezeno bylo v Příbiczích u Židlochovic 1856.

V nejnovější době však darována byla Františkovu museu nesmírně bohatá sbírka pečetí, čítající celkem 25.568 kusů a zastupující veškerá města a místa moravská co se starých i nových pečetí týče. Poskytuje sbírka ta značný příspěvek ku studiu zemských dějin. Dárce cis. a zemský rada Josef Wieser rytíř Mährenheim sbíral po 30 let neunavně na sbírce té.

Obrazárna.

Již při otevření musea 1818 a později darovány museu z privátního majetku mnohé cenné obrazy. By však docílena byla větší sbírka děl výtvarných umění založil tehdejší kancléř společnosti Frant. X. Braumüller v roce 1829 umělecký spolek pro Františkovo museum, který měl za úkol ze členských příspěvků vždy po třech letech při vídeňské umělecké výstavě obrazy pro museum zakoupiti.

Tímto spolkem, jehož působnost bohužel již 1841 nedostatkem podpory zanikla, obohaceno museum několika cennými pracemi znamenitých mistrů nové doby, kdežto starší práce c. k. společnost z vlastních prostředků pomocí tohoto uměleckého spolku zakoupila. Dále darováno, vyděděno aneb zakoupeno více obrazů — mnohé velmi cenné, jako poslední dar J. J. knížete Liechtenštejna, a histor. obrazy města Brna, které zde pouze uloženy jsou; — tvořící jedinou veřejnou sbírku obrazů hlavního města Moravy.

Seznam obrazů uspořádán dle různých místností:

Na chodbě:

Podotknuto budiž, že kde není jinšího udání obrazy olejové jsou.

1., 2. a 3. Josef Grediz v Brně 1751.

Tři poprsí: Zelin I., císař Turků, Cadamost, král aethiopský a král Fezu a Marokko.

Daroval: Úředník kam. úřadu: Jan Homme, 1821.

4. Malíř neznámý.

Cyrus, král perský. Poprsí. Pochází dle pověsti z někdejší sbírky obrazů na starém hradě znojenském.

Daroval: Glassner a Sagave, obchodníci ve Znojmě, 1821.

5. Malíř neznámý.

Portrait, pokolenní, člena uherské rodiny Szalayů z XVIII. století.

Darovala: paní Anežka Beerová roz. Hofmannova v Brně, 1878.

6. Mistr neznámý.

Milosrdný samaritán, votivní obraz, 1570.

7. Poslední soud, votivní obraz, 1599.

8. Bičování Krista, votivní obraz, 1590.

9. Mistr Phil. Fernandus z Antwerpenu, 1593.

Trním korunovaný Kristus. Votivní obraz.

(Tyto čtyři velké olejové obrazy jsou majetek Sv. Jakubského chrámu Páně a byli 1879 v museum uschováni.)

V přírodovědeckém kabinetě.

10. Jan Gebhardt, z Brna, 1848.

Portrait kustoda musea prof. Albina Heinricha, † 1865.

Darovali jeho příbuzní.

V I. světnici (sál).

11. Frant. Korompay z Kroměříže, 1750 † v Brně 1779.

Průvod při „Božím Těle“ za přítomnosti císařovny Marie Terezie v Brně 1748. Nalezal se dříve v zákristii chrámu na Petrově a byl 1863 kapitolí městu Brnu darován, které obraz ten akad. malířem M. Stiasným oprávit dalo.

Museu k uschování odevzdán 1866, obecní radou brněnskou.

12. Jan Bapt. Spiess ze Scherzingen (Tirolsko) 1676, měšťan brněnský.

Hlavní pohled na Brno. Majetek města. Zde uložen 1872.

13. Řehoř Fitz, nar. v Trutnově. Usedlý v Mor. Třebové, 1600.

St. Trinitas. Temperovaný obraz na dřevě. Byl dříve oltářním obrazem filiálního kostela v Drnovicích. (Poškozený.)

Daroval: Exc. hrabě Em. Dubsky v Lisicích.

14. Karel Wöhrle v Kroměříži, 1813.

Portrait kardinála M. Thaddäa hraběte Trauttmansdorff-Weinsberga, knížete arcibiskupa olomouckého, † 1819.

Daroval: c. k. správce oekonomátu Ant. Zarda v Brně, 1867.

15. Mistr neznámý.

Portrait Adama Bedřicha říšského hraběte Seinsheimského, knížete-biskupa Würzburkského a Bamberského, † 1779.

Daroval: c. k. vrchní finanční rada Christian rytíř d'Elvert, 1867.

16. Michal Willmann, nar. v Königsbergu 1630, † 1706 v Leubuss.

P. Martin Stredonius, rektor řádu jezovitského, vznáší se co ochránce nad Brnem, obleženém 1645 od Švédů.

Daroval: c. k. zemský rada Eberle v Brně, 1821.

17. Malíř neznámý.
Beatus Jan Sarkander, vedle něho mučící nástroje; farář v Holešově,
† 1620.
Daroval: Fr. Hirsche, cínovník v Brně, 1843.
18. Jidáš Thadd. Super, nar. v Mohelnici 1712, † v Mor. Třebové, 1771.
Svatá Tekla.
Daroval: Jos. Frenzel, učitel kreslení v Mor. Třebové, 1867.
19. Jakub Seisenegger, Cis. Ferdinanda I., dvorní malíř, † 1568.
Obraz spravedlnosti. Darován městské radě brněnské při obnovení
rady 28. dne března 1554.
Daroval: Brněnský magistrát, 1819.
20. Josef Rofter ze Slezska, od 1734 v Brně, † 1764.
Hlavní pohled na Brno po odtáhnutí Prusů a Sasů 1743. (Poškoženo.)
Daroval: Dr. šl. Ott v Brně, 1844.

V kapli věžní.

21. Malíř neznámý.
20 obrazů tabulových na zlatém pozadí, představující svaté (poprsí)
mezi tím 4 kusy scén ze života Kristova. Prvější ze XVII. poslední z
XV. století. Byli dříve rožními okrasy ve znojemské zámecké kapli (vojenská
nemocnice).
Daroval: J. cis. Vys. arcivévoda Karel Ferdinand, zemský koman-
dující, 1867.

II. světnice.

22. Emil Moser, nar. 1826 v Račicích. Toho času c. k. profesor kreslení
ve Štýrském Hradci.
Carton, 1847. Loučení se Albrechta IV. hraběte Habsburkského
s jeho rodinou v kryptě předků, XIII. stol.
23. Tentýž.
Carton, 1848. Umírající Čestmír, vůdce vojska vévody Neklanského
v Čechách, obdržuje zprávu o vítězství, IX. stol.
Oba výkresy darovány prof. Moserem, 1875.
24. Malíř neznámý.
Markhrabě Jindřich znojemský a jeho manželka Anežka prosí za
pomoc od dlouhé nemoci a založí Maria Cell 1200, votivní obraz z dřív.
kaple v hradě znojemském, XVII. stol.
Daroval: arcivévoda Karel Ferdinand, zemský komandující, 1867.
25. Michal Wutky, nar. 1738 v Kremži neb Tullnu, † ve Vidni 1824.
Krajina.
Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1820.
26. Jan Kupetzky, nar. 1667 v Pösingu v Uhrách, † 1720 v Norymberku.
Obraz zvířat: Kohout, kůra a kůře.
Daroval: Starohrabě Hugon Salm, 1820.

27. Jeroným Benno Beyerr a Hanuš Řehoř Zeiser, 1650.
Vyobrazení obležení Brna od Švédů 1645.
Ku nařízení císaře Ferdinanda III. 1650 malováno pro město.
Majetek obce brněnské. Uschován od roku 1878.
28. Dle Gerarda Honthorsta z Utrechtu, nar. 1592, žil ještě v roce 1662.
Cimon v žaláři úpící, udržován svou dcerou Pérou, která otce u svých
prsou živi, na životě.
Daroval: Antonín Kromer, městský kasovní kontrolor v Brně, 1821.
29. Josef Schwanda, † 1829 v Brně v stáří 33 let.
Portrait Tomáše Fričaye, faráře v Obřanech, translátora a spisovatele,
nar. v Kelči 1759, † 1839.
Legat zemřelého.

III. světnice.

30. Malíř neznámý.
Leoš z Klobouk, zakladatel kláštera Zábřdovického 1210. Obraz v do-
životní velikosti, pochází z téhož kláštera.
Darovali: Neznámi Brňané, 1824.

V. světnice.

31. Mistr neznámý.
Portrait císaře Josefa II. nar. 1741, † 1790.
Daroval: Vrchní finanční rada Christian rytíř d'Elvert, 1867.
32. Poprsí profesora Dra. Řehoře Wolnyho, † 1871 (Topograf moravský).
Fotografie Rabendinga a van Monkhouvena ve Vídni dle ocelorytiny
F. X. Eisnera, 1842.
Darovala: histor.-stat. sekce, 1868.
33. František Wohlhaupter. nar. ve Znojmě, měšťan brněnský, dlel zde
ještě 1698.
P. Martin Stredonius, provinciál jezovitů, působil za obležení Brna
od Švédů 1645, zemřel 1649 a odpočívá neporušený v kryptě jezovitské
v Brně.
Toto originální poprsí přešlo po zrušení řádu jezovitů 1774 do majetku
obce brněnské a od této 1865 do musea.
34. Malíř neznámý.
Portrait posledního hraběte Štěpána Illyésházy, majitele Vsetína,
† 1838.
Dárce: Důchodní W. Fernand na Vsetíně, 1889.
35. Kryštof šl. Passy v Olomouci 1812, † 1837.
Pastelový obraz třech grácií.
Zakoupen 1863.
36. Čtyři Daguerotypie, Portraety preláta Nappa, stavebního ředitele
Braumüllera, sekretáře Lauera a profesora Heinricha, funkcionářů
c. k. m. sl. společnosti.
Vyobrazil Dr. Bedřich Franz, kanovník a profesor fyziky v Brně, 1841
a 1842.

IX. světlice.

37. Bonifacio Veneziano, 1491, † 1553.
Madonna s dítětem a čtyřmi svatými (dva metry vysoký obraz s velmi ozdobným rámcem).
Dar J. Jasnosti souv. knížete Jana z Liechtenštejnů, 1881.
38. a 39. František Korompay, † v Brně, 1779.
Umírající svatý Josef a svatý Ondřej, dva původní náčrty.
Daroval: Arnošt Havlík, úředník magistrátní v Brně, 1826.
40. Josef Stern, dvorní malíř Dietrichštejnů, naroz. v Hradci. † v Brně, 1773.
Bohyně spravedlnosti; nárys na dřevě.
Dárce neznámý.
41. Mistr neznámý.
Císař Josef II. jako 5-letý králevič v uherském obleku, 1746.
Dárce: natěrač Zwocsil v Brně, 1823.
42. Jan de Heerdt, 1668.
Karel Josef Radvit hrabě de Souches, c. k. komoří, král. hejtman znojemského okresu v 60. roce věku svého, druhý syn obhájce Brna proti Švédům.
Daroval: Leopold Haupt v Brně, 1854.
43. F. A. Feilhammer v Brně. 1854.
„Studie dle přírody v listopadu.“ Obraz ze zátiší.
Zakoupen 1876.
44. Thaddäus Millian v Hranicích, 1865, zemřel v Uhrách 1875 v stáří 81 let.
Zimní krajina, malovaná na dřevě.
Zakoupena 1867.
- 45., 46., 47. a 48. P. Ignát Josef Raab, Jezovita, nar. v Nechánicích 1715, zemřel na Velehradě 1787.
Čtyři noční konverzační scény a hody sedláků (náčrtky).
Daroval: c. k. guberniální rada šl. Harkenfeld v Brně, 1820.
49. Antonín Hayne ve Vidni, 1820.
Krajina, měsícem osvětlená.
Daroval: Antonín Hayne, c. k. prof. zvěrolékařství ve Vidni, 1821.
50. a 51. Dvě menší krajiny.
Daroval a maloval hořejší.
52. a 53. Malíř neznámý.
Portrait svobodného pána Schiefiera z Niernhardingu v Horních Rakousích a jeho manželky, rozené hraběnky Oettové (zaniklý rod). Malováno na měděné žesti 1646.
Daroval: Mýtný Josef Pospíšil v Prostějově, 1818.
54. Jacobo da Ponte, zvaný Bassano, nar. 1510, † 1592.
Žeň.
Daroval: Čeněk Gerstbauer, c. k. koncipista u administraci tabákové daně, 1823.

55. Jan van Aachen, uar. v Kolíně n. R. 1552. † v Praze 1615, jak císař. dvorní malíř.
Svatí tři králové, malba na dřevě.
Daroval: farář Hofmann v Řeznově, 1818.
56. Mistr neznámý.
Narození Krista. Malováno na dřevě, 1504.
Daroval: Arcikněz Max Reissenhofer, městský farář v Brně, 1828.
57. a 58. P. Ignát Josef Raab, † 1787.
Hrající dítka. Poboční kusy.
Daroval: Guberniální rada šl. Harkenfeld; 1820
59. a 60. Malíř neznámý.
Dvě malé krajiny, malované na dřevě.
Daroval: Major Möse šl. Nollendorf, 1854.
61. a 62. Daniel le Gran, roz. 1694, † 1757 (ve Vídni neb na Moravě?).
Alegorie spravedlnosti. Mythologické náčrtky k malbě stropu ve velkém sále starého zemského domu v Brně, ve dvou odděleních, malované 1720.
Daroval: a) Magistrátní úředník Arnošt Havlik, 1829, b) Zakoupeno 1865.
63. Bernardo de Bernardis v Podivíně u Lednice, 1840.
Krajina.
Daroval: Malíř.
64. Malíř, neznámý.
Ukřižování sv. Petra. Náčrt. Měl býti proveden co oltářní obraz pro kapli kardinála Salma.
Daroval: Hugon starohrabě Salm, 1820.
65. Jan Dittmann ve Svitavě, † 1847, 67 let stár.
Potrait selky.
Daroval: Obecní sekretář Tomáš Czepan ve Svitavě, 1866.
66. a 67. Jan Řehoř Gutwein, rytec v mědi a malíř z Řezna, žil jako měšťan v Brně 1714.
Výjevy ze života lidu na Moravě, Dva obrazy.
Zakoupeno 1865.
68. a 69. Karel Atzker, prof. kreslení, nar. ve Vídni † 1875, v Brně, 42 roky stár.
Dvě studie; a) stařec (nedokončen), b) dívka.
Zakoupeny 1875.
70. Mistr neznámý.
Silenus a faun kladou úklady nymfě.
Daroval: Dr. Schlosser ve Vídni. 1838.
71. Max Groer, malíř zemského hejtmána Kryštofa, Pavla hraběte Liechtenštejna v Brně, 1645.
Votivní obraz na mědové žesti. Část vnitřního města Brna. (Lékárna u červeného ráka.)
Daroval: starohrabě Salm, 1821.

72. F. A. Feilhammer v Brně, 1867.

Tableaux inítiálek na padělaném mramoru. Malba na skle.

Daroval: Malíř.

73. Mistr neznámý.

Ludvík Raduit de Souches, velitel a obhájce Brna za obležení od Švédů 1645. Nar. v Rochelle 1608, † v Brně 1683. (Obraz v doživotní velikosti.)

Darovala: brněnská obec, 1819.

74. Mistr naznamý.

Svobodný pán Roth, c. k. general, který hájil Brno 1742 za obležení od Prusů. (Obraz v doživotní velikosti.)

Darovala: Obec brněnská, 1819.

X. světlice.

75. Mistr neznámý.

Turnaj odbývaný 1515 ve Vídni od císaře Maximiliána a Zikmunda svobodného pána z Dietrichštejnů na počest zasnoubení posledního s Barborou svobodnou paní z Rottalu.

Daroval: Jan Fíndeis, kupec v Brně, 1820.

76. do 93. Malíř neznámý.

Obrazy římsko-německých císařů z domu Habsburkského. Řada počíná císařem Rudolfem I. a končí Marií Terezií, dcerou císaře Karla VI. Na každém obraze jest jméno, doba panování a heslo císaře.

1. Rudolphus I. Rom. Im. regnavit ab ao. 1273 usque ad a. 1291.
Utrum lubet.
2. Albertus I. reg. ab a. 1292—1308.
Fugam victoria nescit.
3. Friedericus III. dictus Pulcher. reg. 1314—1330.
Adhuc stat.
4. Albertus II. 1438—1439.
Fide et Constantia.
5. Friedericus IV. 1440—1493.
Hic regit, ille tuetur.
6. Maximilianus I. 1493—1519
Per tot discrimina.
7. Carolus V. 1520—1556.
Plus ultra.
8. Ferdinandus I. 1556—1564.
Christo Duce.
9. Maximilianus II. 1564—1576.
Deus providebit.
10. Rudolphus II. 1577—1612.
Fulget Caesaris Astrum.
11. Mathias 1612—1619.
Concordia lumine major.

12. Ferdinandus II. 1619—1637.
Firmatum coelitus omen.
13. Ferdinandus III. 1637—1657.
Pietate et Justitia.
14. Ferdinandus IV. Rex Romanorum.
Pro Deo et populo.
15. Leopoldus I. 1658—1706.
Consilio et industria.
16. Josephus I. 1707—1712.
Amore et timore.
17. Carolus IV. 1712—1740.
Constantia et Fortitudine.
18. Maria Theresia 1740—1780.
Justitia et Clementia.
- Veškeré olejové obrazy na dřevě.
Daroval: Lachenbauer, kupec ve Fulneku, 1819.
94. Mistr neznámý.
Tabulová malba. Na zlatém pozadí, po obou stranách figury svatých. XVI. století. Pochází ze starého kostela v Topánově.
Dárce: Chvalkovský v Rybníkách, 1861.
95. a 96. Mistr neznámý.
Dva temperované obrazy na dřevěných tabulích a zlatém pozadí, z XV. století. Sv. Apoštol Jakub a Josiáš umírají smrtí mučnickou se-
nutím hlavy. V zadu po obou stranách výjevy z umučení Páně.
Dárce: Med. Dr. Schlosser v Brně, 1820.
97. Malíř neznámý,
Votivní obraz z dřívějšího kláštera Svorsko u Rájce Rodina rytíře
Brykcy Drahanovskyho z Pěňcijna a na Vranově a jeho chotě, roz.
Mincovny ze Zarušic, † 1613. Malováno na dřevě. Nalézal se až do 1865
v kostele Borstendorfském.
Dárce: Tamější děkan Basilius Borek, 1865.
98. Malíř neznámý.
Obraz snadpisem Jaroslava Sternbergieus (?). Vítěz nad Tatary 1241.
Dárce: Konvent Minoritů v Brně, 1819.
99. Jos. Zelený, nar. v Rajhradě 1824, akad. malíř a prof. od 1853 v Brně.
Křest Bořivojův. Výkres z roku 1865. Velký obraz olejový dle tohoto
rysu jest majetkem statkáře Frant. Müllera 1866.
Daroval umělec, 1871.
100. Malíř neznámý.
Nadživotně velký obraz hlavy Christa, malovaný na dřevě, XVII. stol.
Dárce: Magistrátní úředník Arnošt Havlík v Brně, 1826.
101. a 102. Matouš Ignát Frey, malíř a rytec v mědi, nar. v Jiblavě 1727,
† 1790 v Brně.
Dva obrazy na imitaci mramorové, představující: a) Krista s apoštoly
Petrem a Pavlem; b) Vzkříšení Páně, XVIII. století.
Dárce: Med. Dr. Schlosser v Brně, 1820.

103. Malíř neznámý.

Prospekt města s hradem. V mračnech sv. Florián a sv. Vavřinec. Z kaple vojenské nemocnice v někdejší hradě znojenském.

Dároval: Jeho cis. Výsost arcivévoda Karel Ferdinand, zemský komandující v Brně, 1866.

104. Dle Františka Kautskýho v Brně, 1749.

Portrait e. k. obrista pandurů Frant. Ser. svob. pána Trenka, † 4. října v stáří 39 let na Špilberku.

Original jest v klášteře kapucínů. Kopii maloval F. A. Feilhammer, 1866. Zakoupen 1867.

105. Jan Nep. Gebhard, nar. v Brně. Žije ve Vídni ještě 1879.

Jeho vlastní poprsí z roku 1821.

Zakoupen 1880.

106. Frant. Šír, nar. v Novém Městě 1807, † v Praze, 1864.

Žebrák. Narys.

Dárce: E. Moser, profesor v Št. Hradci, 1869.

107. Frant. Karman, nar. v Brně 1854, zemřel 1882.

Aquarell. Pohled na dóm z okna knihovny Františkova musea.

Dárce: Umělec, zvláště nakreslil a věnoval 1875.

XI. sál.

108. Jan Kastner ve Vídni, 1820.

Antonín arcivévoda rakouský, velmistr řádu německých rytířů, nar. 1779, † 1835. (V doživotní velikosti).

Legat po Antonínu Endsmanovi rytíři z Ronova, majiteli Křížanova, 1857.

109. Alexander Bredel, dvorní malíř prince Eugena, † ve Vídni 1733.

Princ Eugen Savojský, nar. 1663, † 1736. Obraz v nadživotní velikosti, představující prince vystupujícího ze stanu na bojiště.

Dárce: Edvard kníže Collalto, 1819.

110. František Palko, nar. v Břetislavě 1724, biskupský dvorní malíř v Kroměříži 1740, † ve Vídni 1807.

Kardinal Ferdinand Julius hrabě z Troyerů, kníže arcibiskup olomoucký, nar. 1698, † 1758. Obraz v doživotní velikosti z roku 1747.

Dárce: Baronka z Forgačů, 1818.

111. Mistr neznámý.

Sv. Apollonia jako mučennice vyobrazena. Tabulový obraz, dvoustranný, na zlatě a křidovém pozadí. Dole: Dme. Jesu Xrst. tibi. offero. dentes. meos. V zadu 14 pomocníků, XV. stol.

Dárce: Farář Schaumann v Náměstí, 1818.

112. Jan z Prunn (Brna?), XV. stol. Malíř a Xylograf.

Christus se zjeví sv. Řehořovi za mše svaté. Kardinálové asistují papeži při adoraci. Temperované malování na tabulce křidou natřené se zlatými ozdobami. Na starém pozlaceném rámcí: perchta † abbatisa † de † boskowicz. 1480. V tomtéž čase vyšel tiskem obraz odpust-

kový s hořejším předmětem, který abatyše Berchta, 1482 nejdříve pro věřící svého kostela Janem z Prunn do dřeva rýti dala. Originální plotna s jeho jménem nachází se též co unicum ve Františkovu museu.

113. Mistr neznámý.

Ježiš jako dítě v templu. Na dřevě po obou stranách malován. (Pozadí křídové a zlaté). Na zadní straně s křestem svatého, XV. stol.

114. Mistr neznámý.

Umírající panna Maria obklopena apoštoly. Temperovaný obraz na dřevě, křídovém a zlatém pozadí. Na zadní straně: Přípravy k ukřížování Páně, XV. stol.

Tyto tři velmi významné malby, které se našli dříve v klášteře Cistercienských paněn na starém Brně, daroval museu Benedict Eder, prelát augustinského klášteřa, 1819.

115. Mistr neznámý.

Narození Krista. Na dřevě po obou stranách malováno se zlatým pozadím. Na zadní straně bičování Krista, XV. stol.

Dárce: JUDr. Ulram v Brně, 1822.

116. Mistr neznámý.

Jakubův sen. Malování na čediči. Staro-itálská škola.

Legat po Antonínu Endsmanovi, rytíři z Ronova, 1857.

117. Jan van Eyk, nar. 1391, † 1470.

Sejmutí Krista s kříže. Temperovaný obraz na dřevě.

Dárce: Bedřich hrabě Taroucca, 1859.

118. Václav z Olomouce, malíř miniatur, zlatník a měďorytec. XV. stol.

Kristus na kříži, temperovaný obraz z roku 1481.

Ze sbírky malíře Kastnera ve Vidni, který ho před 40 roky v Olomouci zakoupil.

Zakoupeno 1871.

119. Josef Manes, nar. v Praze 1821, † 1871.

Vidění sv. Bartoloměje. Nástin obrazu oltářního pro zámeckou kapli v Čechu, 1853.

Dárce: Bedřich hrabě Taroucca, 1859.

120. Natale Schiavoni, nar. v Chiogii 1777, † v Benátkách 1859.

Judita s hlavou Holoferna. Malován 1838.

Zakoupil: Umělecký spolek Františkova musea, 1840.

121. a 122. Jan B. rytíř Lampi ml., nar. v Trientu 1775, † ve Vidni 1837.

František I., císař rakouský, nar. 1768, † 1835.

Maria Terezia, princezna obou Sicilií, druhá choť císaře Františka I., nar. 1772, † 1807. Obrazy z roku 1792.

Legat Antonína Endsmana rytíře z Ronova, 1857.

123. Jan Řehoř Heintsch (Heinsch), nar. ve Slezsku, 1678 usedlý v Praze, † tamtéž 1713.

Svatá rodina. Obraz z roku 1691.

Dárce: Med.-Dr. Schlosser v Brně, 1819.

124. Karel Agricola, nar. v Liebingen 1779, † ve Vidni 1852.

Hebe, podávající Nektar. Obraz z roku 1840.

Zakoupil: Umělecký spolek Františkova museum, 1840.

125. Mistr neznámý.
Faun unáší bachantku. (Ital. škola.)
Dárce: Bedřich hrabě Taroucca, 1848.
126. Karel Steinböck, ve Vídni nar. 1795.
Krajina, z roku 1829.
Dárce: Steinböck, c. k. poštovní kontrolor ve Vídni, 1829.
127. Antonín Manes, profesor akademie v Praze, nar. 1784 a zemřel tamtéž 1843.
Krajina, Bouře, 1842.
Dárce: Bedřich hrabě Taroucca, 1859.
128. Aldert van Everdingen, nar. 1621 v Alkmaru, † tamtéž 1675.
Pohorní krajina z Norvéžska, vodopád a mlýn. (Na dřevě.)
Z galerie barona Puthona zakoupeno 1841 c. k. společnosti prostřednictvím uměleckého spolku.
129. Jindřich Karel Antonín Mücke, nar. ve Vratislavi 1806, ředitel akademie v Düsseldorfu.
Dante předčítá členům vlašské ligy své dílo Comedia divina. Obraz z roku 1849. Umělec namaloval bez vědomí objednavatele tohoto obrazu za vévodovým párem.
Museu daroval Bedřich hrabě Taroucca, 1859.
130. Heřman ze Sachtleeven, nar. v Rotterdamu 1609, † v Utrechtu 1685.
Západ slunce. Na dřevě.
Zakoupeno z galerie barona Puthona 1841 c. k. společností prostřednictvím uměleckého spolku.
131. Jan B. rytíř z Lampi st., nar. v Romenu 1751, † ve Vídni 1830.
Kateřina II. císařovna ruská, choť Petra III., nar. 1729, † 1796. Portrait z roku 1779.
Dárce: hrabě Harnoncour-Unverzagt, 1842.
132. Abraham van Diepenbeck, nar. v Herzogenbusch 1607, † v Antverpenách 1675 a František van Snyders v Antverpen, nar. 1579, † 1657.
Alegorie: Hlava medusy. Malovaná na dřevě.
Dárce: c. k. podmaršálek Jos. hrabě Nimptsch, Exc., 1818.
133. Natale Schiavoni, 1838.
Madona s Ježíškem.
Zakoupeno od uměleckého spolku Františkova musea, 1840.
134. Jan Řehoř Etgens, nar. v Brně 1693, zemřel tamtéž 1745.
Vlastní portrait.
Dárce: jeho synovec Frant. Etgens, 1845.
135. a 136. Filip Ferdinand Hamilton, nar. v Bruselu 1664, † ve Vídni 1750, jako komorní malíř.
Studie ptačí.
Dárce: hrabě Harnoncour-Unverzagt, 1842.
137. Frant. X. Petter ve Vídni, nar. 1791, † 1866.
Zátiší, ovoce; (na žesti) 1840.
Dárce: Vojtěch svobodný pán Widmann, 1841.

138. Karel Bedřich Lessing, nar. ve Vartenberku ve Slezsku, 1808 ředitel galerie v Karlsruhe od 1858.
Tábor puritánů na hřbitově při západu slunce.
Dárce: hrabě Bedřich Taroucca, 1859.
139. David Teniers ml., nar. v Antverpenách 1600, † 1694 v Bruselu.
Piják (na dřevě).
Zakoupeno z galerie barona Puthona ve Vídni 1841 c. k. společností prostřednictvím uměleckého spolku.
140. Remy van Haanen, nar. v Holandsku 1812, od 1836 ve Vídni.
Venkovská krajina.
Dárcem: Bedřich hrabě Taroucca, 1859.
141. Vilém Reinhardt v Mnichově, 1847.
Zimní krajina s ukončením honby na lišky.
Dárce: Bedřich hrabě Taroucca, 1859.
142. a 143. Mistr neznámý.
Portrait císařovny Marie Terezie a jejího chotě Františka I. z Lotharinků. Pastelový obraz na pergameně.
Dárce: Med.-Dr. Schlosser, 1820.
144. Salvator Rosa, nar. v Renelli 1615, † 1673.
Bouře na moři.
Zakoupila c. k. společnost prostřednictvím uměleckého spolku z galerie barona Puthona ve Vídni 1841.
145. Max Ebertz v Düsseldorfu, 1856.
Radosť rodičů, obraz genrový.
Dárce: Bedřich hrabě Taroucca, 1859.
146. Malíř neznámý.
Portrait mladé dámy z roku 1596 (na dřevě).
Dárce: JUDr. Ullram v Brně, 1822.
147. a 148. Josef Ledeli, nar. v Čechovicích ve Slezsku 1820, c. k. státní úředník v Brně, od 1878 ve Vídni.
Krajiny: a) Část kraje u Adamova, prachovna, 1875; b) krajina u Bilovic, cesta knížecí 1875.
Zakoupeny 1876.
149. Bedřich Kostial, nar. v Brně 1830, zemský úředník † 1876.
Část hradu Veverží.
Zakoupeno 1881.
150. Šimon da Pesaro, XVII. stol.
Jan v poušti. Ital. škola.
Zakoupen 1882.
151. Mistr neznámý (snad Honthorst, který dlel 1619—1620 u dvora krále Bedřicha v Praze).
Dáma při svíčkovém osvětlení. Světlový obraz na dřevě. Nizozemská škola. XVI. stol.
Dárce: Edvard Sykora v Brně, 1880.

152. Mistr neznámý.
Obležení města, asi za prince Eugena, XVIII. stol.
Zakoupeno 1880.
153. Arnoldina Hoďák, nar. v Brně 1822 dosud zde žijící.
Zátiší. Ovoce, malované 1858.
Zakoupené 1862.
Následující velmi cenné obrazy jsou nejnovější dar, věnovaný J. J. panujícím knížetem Janem II. z Liechtenštejna, 1881. (Viz též čís. 37.)
154. Mistr neznámý.
Výjev z boje, malovaný na dřevě (Nizozemská škola?)
155. Mistr neznámý.
Svatá na úmrtním loži. Temperovaný obraz na dřevě, XV. stol.
156. Antonello da Messina, nar. asi 1414, † 1493.
Madonna s Ježíškem Malba. na dřevě.
157. Mistr neznámý.
Sv. Šebastián, malovaný na dřevě. Venet. škola, XV. stol.
158. Mistr neznámý.
Tělo pána Christa na kolenou panny Marie. Tempera na dřevě. Ital. škola, XV. stol.
159. Jan van Goyen, nar. v Leydenu 1596, † v Haagu 1656.
Krajina. Pohled na opevněné, vodou oblité město. Malba na dřevě.
160. Pieter Neefs v Antwerpen, XVI. a XVII. stol.
Vnitřek gotického kostela s figurami. Na dřevě.
161. Adrian van Ostade, nar. v Lübecku 1610, † v Amsterdamě 1685.
Kuchyň. Genrová malba na dřevě.
162. David Teniers ml. † 1694.
Sedlák pijící, malovaný na dřevě.
163. Rudolf Alt, nar. 1812 žije ve Vidni.
Hrad Pernštýn, dvůr, aquarell.

C.

Knihovna Františkova musea.

(Uložena ve světnicích II.—VIII.)

(Dějepisný nástin.)

Knihovna, roku 1818 založeného musea, které má jméno tehda panujícího Vel. císaře Františka I. má své základy ve sbírce, která náležela c. k. společnosti orby a svobodných umění v Markhrabství moravském od založení J. V. císařovnou Marii Terezií 1770, a 1804 provedeném spojení s privátní společností přátel přírodo- a zeměvědy, od 1794 činné, jakož i od vtělení ku c. k. společnosti orby v Slezsku stávající roku 1811.

Bylť to počátkem velmi skromný stav knihovny, uložený v museu zapůjčeném biskupském dvoře.

Teprv dary, které šlechta, duchovenstvo, spolky a jednotlivci novému ústavu věnovali, jakož i vlastenecká věna vlastních zakládatelů musea, tehdejšího ředitele společnosti Hugona starohraběte Salma a jejího kancléře, c. k. presidenta appelačního soudu Josefa hraběte Mittrovského, zemského guvernéra, množil se počet kněh, jak to vykazují seznamy vydané 1818 a 1819. Koncem 1828 uvádí vydaná zpráva o Františkovu museum ze dne 5. ledna 1829 již 3821 svazků a sešitů, které do r. 1835 vzrůstli na počet 4590 a koncem r. 1852 na 5730 děl v asi 12.500 svazcích a sešitech.

Nyní se rozšiřovala knihovna vždy více, hlavně dary J. V. císaře Ferdinanda I., testamentární pozůstalostí 7. dne června 1857 zemřelého Antonína Endsmana rytíře z Ronova na Křížanově, pak od 1857—1860 znamenitými dary kanovníka Bedřicha hraběte Sylva-Taroucca, † 1881 v Brně, který svou velkou a vzácnou knihovnu i se skříněmi museu daroval.

Tato velmi cenná a vysokomyslná dedikace, za kterouž c. k. společnost svému bývalému členu vždy povděčna zůstane, řadí knihovnu Františkova musea ku nejznamenitějším mezi různých knihovnami spolků rakouského mocnářství. (Mittheilungen der k. k. statist. Cent.-Comm., Vídeň 1874. 6 svazek, str. 108.)

Neboť nyní čítá dle tištěného katalogu 10.768 čísel, vykazujících 21.208 svazků a 12.499 sešitů, tedy úhrnem 33.707 kusů. Počítáme-li v to též ony publikace, které již po vytištění katalogu, jako pokračování od různých akademií, společnosti a spolků došli, můžeme směle stav knihovny koncem roku 1882 ustanoviti na 45.000 kusů.

Původně (od 1770) byla snad malá knihovna c. k. společnosti, která své schůze tamtéž odbyvala, umístěná v paláci hrab. Kounice na velkém náměstí a později v domě starohraběte Salma (nyní c. k. zemské finanční ředitelství). Počátkem tohoto století chovali bibliotheku některé místnosti stavení knížete Dietrichštejna na zelném trhu (dříve c. k. vrchní zemský soud) až koncem 1819 biskupský dvůr k účelům musea upraven byl. Od této doby byla knihovna vícekrátě přestavována, dle toho jak ostatní sbírky musea změnu vyžadovali až konečně 1860 nové skříně trvale umístěny byly a pořádky staré, jakož i nově přibylé knihovny Tarouccovy provedeno býti mohlo. Po vřadění kněh do schránek, jich sepsání a označení což ukončeno 1865 usnesl se ústřední výbor c. k. společnosti vydati katalog tiskem.

Bibliotheka měla původně pouze tak zvaný inventář, ve kterém se díla uváděla tak jak do knihovny došla, totiž v chronologickém pořádku. Teprv 1833 byla díla uspořádána a 1835 založen pohyblivý katalog cedulkový mimo alfabetský seznam kněh 1836, kde označena byla signace místa atd. každé knihy, kteroužto namahovou práci provedl člen společnosti kněz Dr. Benedikt Richter z Rajhradu. (Viz jeho poučení, jak se knihovna pořádati má. Augsburk 1836. 8°).

Pak založil kustos musea prof. Alb. Heinrich 1850—1863 tři katalogy, a sice pro obory přírodovědecký, dějepisný a ekonomicko-technický. Sbírkou rytíře Ronova měla již 1857 odborný katalog, který sestavil 1847 s velkou pilí hornický akademik Karel Kořístka (Dr. Karel rytíř Kořístka jest nyní c. k. profesor na vysokém učení v Praze). Veškeré tyto rukopisné inventáře a katalogy použity při posledním sestavení knihovny 1860—1865 jen částečně, jelikož ku založení tištěného katalogu sloužil nově zavedený katalog cedulkový. Alfabetická část vyšla 1865—1868 v 6 sešitech i se sedmým čili sešitem dodatečným 1878, které tvoří svazek o 538 stranách a konečně 1879 osmý sešit jako odborná část 157 stránek obsahující, totiž seznam sporádaný dle různých věd, zároveň index pro celý katalog, vesměs práce nynějšího kustoda Trappa. Podotknouti dlužno, že vědecké uspořádání provedeno všeobecně dle systému Schleiermachersa.

By usnadněno bylo poznání, které knihy pochází od rytíře z Ronova a které od hraběte Tarouccy jest v tištěném katalogu připojen dotýčným knihám iniciál R neb T.

Knihovna, která nyní vystavena jest v jednom sále a

5 vedlejších světnicích a značnou část musea tvoří, obsahuje mnohé bohaté, drahocefné a vzácné dílo (Heinrich, „Das Franzens-Museum,“ pag. 39—47), asi 50 kusů Incunabulí. Nejrozsaáhlejší část knihovny tvoří dějepis, fysika a matematika. Zvláště bohatá, jak pochopitelně, jsou díla vztahující se na Moravu a Slezsko. Darovány ponejvíce od soukromníků a pochází ze starých, zaniklých klášterů

Též c. k. finanční ředitelství v Brně darovalo 1867 mnohé knihy, pak 1868 c. k. ministerstvo kultu a vyučování doubletly z c. k. studijní knihovny v Olomouci (1788 svazků a 251 sešitů). Taktéž došli značné dary od c. k. ministerstev, místodržitelství, m.-sl. zemského soudu a zemského výboru.

Dále velká sbírka map od Molla, kterou Bedřich S. svobodný pán Vockel, † 1829, po svém dědu baronu Mollovi dědil a museu věnoval. Obsahuje 13.000 listů velmi cenných a vzácných map, půdorysů, nákrešů a pohledů od XV. až do počátku XIX. stol. mimo 21 tlustých svazků foliových (M. S.) popisů. Pro starší zeměpis a topografii znamenité příspěvky.

Konečně sbírka rukopisů, která má pouze psaný seznam, obsahuje ca. 1200 kusů, a sice ponejvíce Moravica a Silesiaca.

Mezi nimi jest 7 na pergamenu psaných chorálních zpěvníků, které ozdobeny jsou miniaturami a Initiálkami. Interesantní jest zpěvník obce bratrské v Dačicích 1587 se znakem, notami, unciálkami a exquisitní vazbou. Dále pro právní případy moravské Kniha Tovačovská, Kniha Peterswaldského, Codex Daubravicianus a Pernsteinensis etc. z XV.—XVII. století. Pak rukopisy počínaje XIII. stoletím.

Pro starší zeměvědu, jakož i rodopis mor.-slez. rodin poskytují opět sbírky Schwoye a Zlobitzkého badateli bohaté studium. Prvější daroval museu starohrabě Salm a druhou Josef hrabě Auersperg 1819. Konečně dostala se museu část sbírky rukopisů od Čeroniho (351 čísel) darem hraběte Bedřicha Tarouccy 1859.

K užívání bibliotheky jsou stanovami oprávněni mimo členy společnosti, též členové sekci ovšem se zachováním instrukcí, pak výmínečně učitelské sbory výchovacích ústavů a přátelé věd.

Ku rozšíření, resp. ku zakoupení kněh nevěnuje se stálý obnos, nýbrž bere se dle potřeby každoročně do rozpočtu.

Pořádek kustodů.

- Od 1818—1826 Med. Dr. Adolf Meineke,
„ 1827—1832 prof. Frant. Diebl,
„ 1832—1836 prof. Mgstr. Adolf Orcony,
„ 1836—1864 prof. Albin Heinrich,
„ 1859—1864 Moric Trapp, adjunkt kustoda a
„ 1864 až do tohoto času kustos.
-

Literatura

o Františkovu museum a jeho sbírkách.

- Grundsteine eines mähr.-schl. Landesmuseums (Archiv Hormayerův, Vídeň 1816 čís. 40/42, 1817 čís. 120, 1818 čís. 58, 1820 čís. 48, 1829 č. 28).
- Gründung eines mähr.-schles. Museums in Brünn. (Der Aufmerksame, Št. Hradec 1816 čís. 52.)
- Kundmachung. Errichtung eines mähr.-schles. Landesmuseums mit der Benennung Franzens-Museum. Brno 1818, 4°, 1 sešit.
- Verzeichniss der für das Franzens-Museum eingegangenen Gegenstände und Geldbeträge von Dr. Josef Steiner, Kanzler. Brno I., II., III. 1818, 1819, 4°, 3 svazky.)
- Mähr. Wanderer von Jurende. Brno 1818—1845.
- Nachricht über das Franzens-Museum in Brünn Ende 1828 von Fr. X. Braumüller, Kanzler. Brno 1829, 4°, 1 svazek.
- Die feierl. Enthüllung der Büste K. Franz I. im Franzens-Museum von F. X. Braumüller. Brno 1833, 4°, 1 svazek.
- Encyklopädie österr. Vídeň 1836, II., 190
- Wolny. Morava, 1836, II. p. 11.
- Morgenblatt österr. Vídeň 1837, str. 181. 186.
- Moravia, Brno 1828—1848. (Zprávy a poznámky.)
- Gebirgs-, Erd- und Bodenarten, die im Franzens-Museum aufgestellt sind, od Albina Heinricha. Brno 840, 8°, 1 sešit.
- Schematismus der k. k. mähr.-schles. Gesellschaft etc. von H. C. Weeber. Brno 1842. 8°, 1 svazek.
- Taschenbuch von Hormayer. Vídeň 1843, str. 386—408.
- Hist. Literatur-Geschichte von Mähren und Schlesien von Chr. d'Elvert. Brno 1850. 8°, 1 svazek.
- Das Franzens-Museum. Popsáno od Albina Heinricha. Brno 1853 kl. 8°, 1 sešit.
- Mährens und Schlesiens Fische, Reptilien und Vögel (vzhledem k těm, které se nachází v museu) od Albina Heinricha. Brno 1856. 8°, 1 svazek.
- Františkovo museum, viz Slovník naučný. V Praze 1866, V. 561—562.
- Das Franzens-Museum (Sdělení 2. všeobec. sjezdu učitelů rakouských Brno 1868, čís. 1.)
- Geschichte der k. k. mähr.-schles. Gesellschaft von 1770—1870 von Christian Ritter d'Elvert. Brno 1870. 8°, 1 svazek.
- Catalog der Bibliothek des Franzens-Museums von M. Trapp. Brno I. svazek 1868/78, II. svazek 1879, 8°.
- Praehistorica des Franzens-Museums von M. Trapp. (Catalog praehist. výstavy ó Štýr. Hradci 1875, str. 41.
- Světobzor, v Praze 1874, čís. 34. „Brněnské museum,“ (kresb. od Edv. Herolda.
- Stand der Bibliotheken. (Sdělení c. k. stat. ústřední komise. Vídeň 1874. 6 sešit.)
- Archiv des Franzens-Museums. (Adresář archivů od Dra. Burkhardta. Lipsko 1875, str. 40.)
- Bibliothek des Franzens-Museums. (Adresář knihoven od Dra. Petzholdta. Drážďany 1875, str. 66.)
- Das Franzens-Museum. (Výroční zprava umělecká pro 1882 od H. A. Stoehra, Drážďany, str. 93.)
- Berichte, jährliche, über das Franzens-Museum von den Custoden. (Mittheilungen der k. k. Gesellschaft etc. od 1821 — do nynějšího času.)
- Notizenblatt der hist.-stat. Sektion von Chr. Ritter d'Elvert. Brno 1865 — až do nynější doby. (Obsahuje mnohé zprávy o jednotlivých předmětech v museu.
- Schriften der hist.-stat. Sektion von d'Elvert. III. p. 106, V. p. 127.

